

Sammen i vennskap, lek og læring – helhetlig plan for SFO i Bergen kommune

ASKI ESARK-237-201634910-2

Hva saken gjelder:

Byrådet legger med dette frem sak om skolefritidsordningen fra 1. – 4. trinn. Saken gir føringer for videre utvikling av SFO i bergensskolen og har bakgrunn i sak 83-15 i komite for barnehage, skole og idrett.

I § 13-7 i opplæringslova fremgår det at: «*Kommunen skal ha eit tilbod om skolefritidsordning før og etter skoletid for 1.-4. årstrinn, og for barn med særskilte behov på 1.-7. årstrinn. Skolefritidsordninga skal leggje til rette for lek, kultur- og fritidsaktivitetar med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesser hos barna. Skolefritidsordninga skal gi barna omsorg og tilsyn. Funksjonshemma barn skal givast gode utviklingsvilkår. Areal, både ute og inne, skal vere eigna for formålet*». Det skal også være vedtekte for skolefritidsordningen som blant annet sier noe om åpningstider, opptaksperiode og oppsigelse av plass, foreldrebetaling, åpningstider mv. Kommunen kan kreve utgifter for drift av skolefritidsordningen dekket gjennom foreldrebetaling.

Byrådet foreslår en egen bergensmodell for SFO hvor satsingsområdet skal være «*Vennskap, lek, læring i det 21. århundre*». SFO skal kjennetegnes av høy kvalitet på tilbudet og kompetente medarbeidere, der samhandlingen mellom skole og SFO styrkes. Barnas kompetanser skal fremmes gjennom vennskap, lek og læring.

Vennskap er viktig i barns liv. Å kunne skaffe seg en venn, å kunne være en venn og å kunne holde på en venn er en viktig ferdighet. Å ha venner er en beskyttelsesfaktor, det gir barn trygghet og bidrar til en følelse av deltakelse og fellesskap som igjen bidrar til positiv selvfølelse. På SFO, som er barnas fritid, møtes barna utenfor skolens mer organiserte rammer. SFO gir derfor andre muligheter for lek og samspill mellom barn, og er et godt utgangspunkt for å utvikle vennsapsrelasjoner. I SFO skal det skapes en kultur for et inkluderende leke- og læringsmiljø der alle får være med, og SFO skal være en arena der lek, aktiviteter og opplevelser sammen med andre barn kan være veien inn i nye vennskap. I SFO skal de voksne hjelpe barna med å bygge gode relasjoner til hverandre, og bidra til at barn knytter vennsapsbånd.

Lek er sentralt for barns utvikling, legger grunnlag for vennskap og har en verdi i seg selv. Barns lek i SFO skal derfor respekteres og anerkjennes. Det å få delta i lek og få venner er grunnlag for trivsel i SFO og i SFO har barna et større frirom enn på skolen til selv, i samspill med venner, å skape og velge aktiviteter og leke etter sine interesser og behov. Gjennom lek utvikler barn sentrale ferdigheter som empati og evne til relasjoner og samhandling, kreativitet og innovasjon, selvkontroll og selvhevdelse. I SFO skal det være rom for ulike typer lek. Den umiddelbare og spontane frie leken, der barna selv tar initiativ og legger rammer for leken. Samtidig skal de voksne i SFO ivareta lekens læringspotensiale. Det skal legges til rette for lek i form av aktiviteter som er planlagt av personalet, der det kan være en uttalt pedagogisk målsetting som for eksempel å utvikle barnas språklige eller motoriske ferdigheter. Det skal legges til rette for en god balanse mellom barnas frie lek og den organiserte leken.

Læring skal være den tredje bærebjelken i SFO. SFO skal fremdeles være barnas fritid, samtidig er potensialet for SFO som læringsarena stort. Det 21. århundres kompetanser, som er kompetanseområder som skal utvikles i bergensskolen de neste årene, innebærer en bred forståelse av kompetansebegrepet.

Det omfatter ulike kompetanseområder som for eksempel kommunikasjon og samarbeid, kreativitet og innovasjon og kritisk tenking og problemløsning. Disse kompetanseområdene skal også være retningsgivende for hvilke aktiviteter det vil være aktuelt å utvikle i SFO de neste fire årene. I SFO skal barna få erfare og delta i allsidige, varierte, kreative leker og aktiviteter som fremmer læring og utvikling i fellesskap med andre, der de skal oppleve mestring og tilhørighet i et miljø preget av omsorg, tillit og respekt. Aktiviteter og innhold i den enkelte SFO skal tilpasses barna ut fra deres alder, interesser og forutsetninger samtidig som medinnflytelse over egen fritid sikres.

Bergensmodellen

«Sammen for kvalitet – læring» som er Bergen kommunes plan for kvalitetsutvikling i bergensskolen gjelder også for SFO. I SFO skal barnas kompetanser fremmes gjennom vennskap, lek og læring. Byrådet vil utarbeide en rammeplan for SFO som konkretiserer innhold og kvalitet basert på «Sammen for kvalitet – læring» og føringene i denne saken. Rammeplanen for SFO fremlegges for bystyret senere i 2017.

Byrådet vil opprettholde og videreutvikle lekemiljøet i SFO i kombinasjon med faste organiserte aktiviteter innen fysisk aktivitet, kunst – og kulturaktiviteter, digital kompetanse og måltider. Byrådets intensjon er å øke kvaliteten på SFO tilbudet gjennom høyere kompetanse blant de ansatte, et bedre lekemiljø og at flere aktiviteter skal la seg realisere innenfor den ordinære foreldrebetalingen.

Byrådet vil sikre at hver SFO driver et jevnlig og systematisk kvalitetsutviklingsarbeid. Det skal derfor innføres kvalitetsoppfølging av SFO-tilbudet som en del av skolens kvalitetsoppfølging. Det skal tilrettelegges for at foreldre gjennom FAU kan komme med innspill til kvalitetsoppfølgingen av SFO. Det vil utvikles standard som identifiserer hva god kvalitet er i SFO, som bygger på Sammen for kvalitet – læring.

Det er avdelingsleder SFO sin kompetanse som er med å sikre den barnefaglige kvaliteten i SFO. Avdelingsleder for SFO skal være tett på praksis og veilede sine ansatte. Byrådet stiller derfor tydelige krav til hva lederrollen i SFO innebærer. Ved nytilsettinger av avdelingsleder SFO vil høyskoleutdanning være å foretrekke. Samtidig er byrådet opptatt av å ivareta stabiliteten og erfaringen representert ved daglig leder for SFO som ikke har høyskoleutdanning. Byrådet vil gi disse en mulighet til å ta høyskoleutdanning innen en periode på 10 år

Byrådet er opptatt av å rekruttere, beholde og utvikle gode medarbeidere og vil heve kompetansen til SFO ansatte. Byrådet har som mål å øke andelen fagarbeidere i SFO fra 41 % til 60 % over en femårsperiode. Flere assistenter og gruppeledere skal kunne ta fagbrev som barne- og ungdomsarbeider gjennom en egen «kompetansepakke» for de SFO ansatte.

SFO skal benytte brukerundersøkelsen som et verktøy i oppfølging og vurdering av kvalitet i ordningen. SFO og skole skal tilrettelegge for at FAU kan komme med innspill til kvalitetsoppfølgingen av SFO-tilbudet.

Samtidig vil byrådet at flere barn skal få mulighet til å delta i SFO og at barn ikke skal ekskluderes fra å delta på denne fellesarenaen på grunn av familiens økonomiske situasjon. For at flere skal få mulighet til å delta i SFO vil byrådet innføre en ny moderasjonsordning og iverksette et pilotprosjekt med gratis kjernetid i svake levekårsområder.

Saken har vært drøftet med fagorganisasjonene den 5.4.2017. Særutskrift fra drøftingsmøte følger vedlagt.

Begrunnelse for fremleggelse for bystyret:

Oppgaver og enekompetanse for Bergen bystyre. Vedtatt av Bergen bystyre i møte 210916, sak 236-16, punkt 4.2: Enkelt saker som innebærer prinsipielle politiske avveininger.

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

1. Bystyret slutter seg til mål og byrådets forslag slik det fremgår av saksfremstillingen.
2. Det utarbeides en rammeplan for SFO som konkretiserer innhold og kvalitet basert på «Sammen for kvalitet – læring» og føringene i denne saken. Rammeplanen for SFO fremlegges for bystyret senere i 2017.
3. Bystyret vil innføre, opprettholde og videreutvikle faste organiserte aktiviteter i SFO innen fysisk aktivitet, kulturaktiviteter, digital kompetanse og måltider.
4. Samarbeidet med Hordaland Idrettskrets om AktiVane i bergensskolen videreføres. Tiltaket finansieres innenfor eksisterende ramme i byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett.
5. Det avsettes midler til kunst og kulturaktiviteter i SFO som skolene kan søke om innenfor eksisterende ramme i byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett. Fra 2018 omfordeles 500.000, kr. av midlene avsatt til nærmiljøpakken med halvårseffekt i 2017. Innenfor avsatt sum på 500.000, kr. kan størrelse bli justert etter etterspørsel, behov og omfang av aktiviteter som det søkes om midler til.
6. Det innføres kvalitetsoppfølging av SFO som en del av skolens kvalitetsoppfølging fra og med skoleåret 2017/2018. Det utvikles en egen standard tilpasset SFO som bygger på denne saken og Sammen for kvalitet – læring.
7. Det skal ved nyttilsetninger av avdelingsleder SFO stilles krav om fortrinnsvis høyskoleutdanning. Bystyret vil gi daglig leder for SFO uten høyskoleutdanning mulighet til dette innen en periode på 10 år.
8. Det skal ved nyttilsetninger av gruppeledere SFO stilles krav om fortrinnsvis fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget.
9. Bystyret vil øke andelen fagarbeidere i SFO fra 41 % til 60 % over en femårsperiode. Dette løses dels gjennom omdisponering av midler og dels ved at behov for midler – utover driftsrammene som følger av vedtatt handlings- og økonomiplan 2017-2020 – vurderes ved rulleringen av handlings- og økonomiplan 2018-2021.
10. Det innføres pilotprosjekt med koding for barna som ønsker det på 3. trinn i SFO tiden med oppstart høsten 2017. Tiltaket finansieres innenfor eksisterende ramme i byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett.
11. Det innføres generell søknadsbasert moderasjonsordning i SFO basert på 6 % av husholdningsinntekt fra 1. januar 2018. Budsjettmessige konsekvenser vurderes i forbindelse med rullering av handlings- og økonomiplan 2018-2021.
12. Alle SFO skal hver dag servere et enkelt og sunt smøremåltid til kostpris etter mal for smøremåltid i de kommunale barnehagene fra 1. januar 2018.
13. Fra skoleåret 2018/2019 innføres pilotprosjekt med gratis kjernetid for SFO på skoler som ligger i svake levekårssoner. Omfang av pilotprosjekt med gratis kjernetid i SFO, vil konkretiseres ved rullering av handlings- og økonomiplan 2018-2021. Pilotprosjektet vil bli evaluert etter 2 år.
14. Det utarbeides egen sak om innhold og organisering av skoletilsynstilbudet (STO) og SFO på forsterkede skoler i 2018.

15. Det legges frem statusmelding for SFO i løpet av våren 2019.

Dato: 20. april 2017

Dette dokumentet er godkjent elektronisk.

Dag Inge Ulstein
fung. byrådsleder

Pål Hafstad Thorsen
byråd for barnehage, skole og idrett

Vedlegg:

- Invitasjon til dialogmøte om SFO.
- Særutskrift fra drøftingsmøte med organisasjonene onsdag 5. april.

Saksutredning:

1 Innledning

Bakgrunn for sak

Sak om SFO ble lagt fram av byråd Smith-Sivertsen og behandlet av Komite for barnehage, skole og idrett i møte 091115 sak 83-15 der det ble fattet følgende vedtak:

Saken sendes tilbake til byrådet for ny utredning. Byrådet bes å gjøre en ny vurdering av krav til innhold i tilbudet og å utrede saken med tanke på å omdanne dagens SFO til en frivillig Aktivitetsskole etter modell fra Oslo. Byrådet bes videre å utrede en forsøksordning med gratis SFO/Aktivitetsskole i områder som kommer dårlig ut på levekårsundersøkelsen, med størst vekt på områdene som kommer dårlig ut med hensyn til barnefattigdom, samt inntektsgradering av foreldrebetalingen og søskenmoderasjon mellom SFO/Aktivitetsskole og barnehage.

Det er gjort utredninger i tråd med komiteens føringer samtidig som saken gjenspeiler og konkretiserer ambisjoner som ligger i den politiske plattformen til byrådet. Byrådet ivaretar intensjonene i den politiske plattformen om en frivillig aktivitetsskole der innholdet i tilbudet styrkes, med å foreslå en egen bergensmodell av SFO der tilbudet bygges rundt vennskap, lek og læring.

Byrådet har vurdert muligheter for søskenmoderasjon mellom SFO og barnehage og mener at det ikke er formålstjenlig å innføre dette. I Bergen er det en stor andel private barnehager, og det vil være utfordrende å samordne en søskenmoderasjonsordning med disse. Byrådet mener at en moderasjonsordning etter husholdningsinntekt, etter mal fra barnehage, vil være mer treffsikker og favne flere familier med vedvarende lav inntekt.

Saken omfatter også svar på privat forslag fra Sofie Marhaug (Rødt) om å innføre en forsøksordning med gratis SFO. Forslaget ble behandlet av Forretningsutvalget 18.8.2015, der Forretningsutvalget ba byrådet vurdere saken.

Forslaget fra Marhaug lød som følger:

- 1. Bergen kommune innfører en forsøksordning med gratis SFO knyttet til områdene Slettebakken, Solheim nord og sør i løpet av 2015.*
- 2. Ordningen evalueres etter to år*

Kartlegging/brukerundersøkelse/annen bakgrunnsdokumentasjon

For å fremskaffe et best mulig kunnskapsgrunnlag for å utarbeide en sak om SFO ble det i 2015 gjort en kartlegging av ulike sider ved SFO-tilbudet i Bergen. Kartleggingen ble gjort ved hjelp av spørsmål utformet i itslearning, og sendt til alle SFO. De ulike temaene som ble etterspurt var omfang av- og type aktiviteter - i SFO, mat og betalingsordninger, ledelse, kompetanse og hvordan kvaliteten i den enkelte SFO følges opp. Det var rektor og avdelingsleder SFO¹ som ble bedt om å svare på kartleggingen i fellesskap. 56 av i alt 69 ordninger svarte på kartleggingen. Det tilsvarer en svarprosent på 81 prosent, noe som gjør at det som fremkommer er representativt for ordningene i Bergen. Kartleggingen har gitt et godt grunnlag for å utarbeide saken og for å komme med forslag til hvordan en kan videreutvikle tilbudet i Bergen.

Det er utviklet en felles brukerundersøkelse for barnehage, skole og SFO som ble gjennomført første gang våren 2015. Foresatte med barn i SFO fikk spørsmål om innhold, trivsel og rammene for SFO. Resultatene fra brukerundersøkelsen våren 2015 og 2016 er brukt som grunnlag i saken.

¹ I saken er leder i SFO omtalt som avdelingsleder SFO uavhengig om de har stillingstittel «daglig leder SFO», eller «avdelingsleder SFO». Se punkt 3.8 i saksfremstillingen.

Det er gjort få helhetlige evalueringer av SFO. I Oslo er det imidlertid i 2015 gjort en større evaluering av aktivitetsskoletilbudet. Det er også gjort en evaluering av forsøk med gratis deltids plass i Aktivitetsskolen ved en av osloskolene. I utarbeidelse av SFO-saken har erfaringene fra begge disse evalueringene vært nyttige å ha med seg.

Dialogmøte

Byråd for barnehage, skole og idrett inviterte flere avdelingsledere for SFO og rektorer til dialogmøte om SFO den 15.2.2017. Tematikk for drøfting i dialogmøte var sammenheng mellom SFO og skole, ledelse i SFO, levekår, samarbeid og dialog med foresatte, kvalitetsoppfølging av SFO og fysisk aktivitet. Målsetting for dialogmøtet var å få innspill for å kunne videreutvikle kvaliteten på SFO i bergensskolen. Invitasjonen til dialogmøte vedlegges saken.

Sakens innhold

Byrådet foreslår en egen bergensmodell for SFO hvor satsingsområdet skal være «*Vennskap, lek, læring i det 21. århundre*». SFO skal kjennetegnes av høy kvalitet på tilbudet og kompetente medarbeidere, der samhandlingen mellom skole og SFO styrkes. Barnas kompetanser skal fremmes gjennom vennskap, lek og læring.

Vennskap er viktig i barns liv. Å kunne skaffe seg en venn, å kunne være en venn og å kunne holde på en venn er en viktig ferdighet. Å ha venner er en beskyttelsesfaktor, det gir barn trygghet og bidrar til en følelse av deltakelse og fellesskap som igjen bidrar til positiv selvfølelse. På SFO, som er barnas fritid, møtes barna utenfor skolens mer organiserte rammer. SFO gir derfor andre muligheter for lek og samspill mellom barn, og er et godt utgangspunkt for å utvikle vennskskapsrelasjoner. I SFO skal det skapes en kultur for et inkluderende leke- og læringsmiljø der alle får være med, og SFO skal være en arena der lek, aktiviteter og opplevelser sammen med andre barn kan være veien inn i nye vennskap. I SFO skal de voksne hjelpe barna med å bygge gode relasjoner til hverandre, og bidra til at barn knytter vennskskapsbånd.

Lek er sentralt for barns utvikling, legger grunnlag for vennskap og har en verdi i seg selv. Barns lek i SFO skal derfor respekteres og anerkjennes. Det å få delta i lek og få venner er grunnlag for trivsel i SFO og i SFO har barna et større frirom enn på skolen til selv, i samspill med venner, å skape og velge aktiviteter og leke etter sine interesser og behov. Gjennom lek utvikler barn sentrale ferdigheter som empati og evne til relasjoner og samhandling, kreativitet og innovasjon, selvkontroll og selvhevdelse. I SFO skal det være rom for ulike typer lek. Den umiddelbare og spontane frie leken, der barna selv tar initiativ og legger rammer for leken. Samtidig skal de voksne i SFO ivareta lekens læringspotensiale. Det skal legges til rette for lek i form av aktiviteter som er planlagt av personalet, der det kan være en uttalt pedagogisk målsetting som for eksempel å utvikle barnas språklige eller motoriske ferdigheter. Det skal legges til rette for en god balanse mellom barnas frie lek og den organiserte leken

Læring skal være den tredje bærebjelken i SFO. SFO skal fremdeles være barnas fritid, samtidig er potensialet for SFO som læringsarena stort. Det 21. århundres kompetanser, som er kompetanseområder som skal utvikles i bergensskolen de neste årene, innebærer en bred forståelse av kompetansebegrepet. Det omfatter ulike kompetanseområder som for eksempel kommunikasjon og samarbeid, kreativitet og innovasjon og kritisk tenking og problemløsning. Disse kompetanseområdene skal også være retningsgivende for hvilke aktiviteter det vil være aktuelt å utvikle i SFO de neste fire årene. I SFO skal barna få erfare og delta i allsidige, varierte, kreative leker og aktiviteter som fremmer læring og utvikling i fellesskap med andre, der de skal oppleve mestring og tilhørighet i et miljø preget av omsorg, tillit og respekt. Aktiviteter og innhold i den enkelte SFO skal tilpasses barna ut fra deres alder, interesser og forutsetninger samtidig som medinnflytelse over egen fritid sikres.

Bergensmodellen

«Sammen for kvalitet – læring» som er Bergen kommunes plan for kvalitetsutvikling i bergensskolen gjelder også for SFO. I SFO skal barnas kompetanser fremmes gjennom vennskap, lek og læring. Byrådet

vil utarbeide en rammeplan for SFO som konkretiser innhold og kvalitet basert på «Sammen for kvalitet – læring» og føringene i denne saken. Rammeplanen for SFO fremlegges for bystyret senere i 2017.

Byrådet vil opprettholde og videreutvikle lekemiljøet i SFO i kombinasjon med faste organiserte aktiviteter innen fysisk aktivitet, kunst – og kulturaktiviteter, digital kompetanse og måltider. Byrådets intensjon er å øke kvaliteten på SFO tilbudet gjennom høyere kompetanse blant de ansatte, et bedre lekemiljø og at flere aktiviteter skal la seg realisere innenfor den ordinære foreldrebetalingen.

Byrådet vil sikre at hver SFO driver et jevnlig og systematisk kvalitetsutviklingsarbeid. Det skal derfor innføres kvalitetsoppfølging av SFO-tilbudet som en del av skolens kvalitetsoppfølging. Det skal tilrettelegges for at foreldre gjennom FAU kan komme med innspill til kvalitetsoppfølgingen av SFO. Det vil utvikles standard som identifiserer hva god kvalitet er i SFO, som bygger på Sammen for kvalitet – læring.

Det er avdelingsleder SFO sin kompetanse som er med å sikre den barnefaglige kvaliteten i SFO. Avdelingsleder for SFO skal være tett på praksis og veilede sine ansatte. Byrådet stiller derfor tydelige krav til hva lederrollen i SFO innebærer. Ved nyttilsetninger av avdelingsleder SFO vil høyskoleutdanning være å foretrekke. Samtidig er byrådet opptatt av å ivareta stabiliteten og erfaringen representert ved daglig leder for SFO som ikke har høyskoleutdanning. Byrådet vil gi disse en mulighet til å ta høyskoleutdanning innen en periode på 10 år

Byrådet er opptatt av å rekruttere, beholde og utvikle gode medarbeidere og vil heve kompetansen til SFO ansatte. Byrådet har som mål å øke andelen fagarbeidere i SFO fra 41 % til 60 % over en femårsperiode. Flere assistenter og gruppeledere skal kunne ta fagbrev som barne- og ungdomsarbeider gjennom en egen «kompetansepakke» for de SFO ansatte.

SFO skal benytte brukerundersøkelsen som et verktøy i oppfølging og vurdering av kvalitet i ordningen. SFO og skole skal tilrettelegge for at FAU kan komme med innspill til kvalitetsoppfølgingen av SFO-tilbudet.

Samtidig vil byrådet at flere barn skal få mulighet til å delta i SFO og at barn ikke skal ekskluderes fra å delta på denne fellesarenaen på grunn av familiens økonomiske situasjon. For at flere skal få mulighet til å delta i SFO vil byrådet innføre en ny moderasjonsordning og iverksette et pilotprosjekt med gratis kjernetid i svake levekårsområder.

2 Nasjonale og lokale retningslinjer for SFO-tilbudet

2.1 Nasjonale retningslinjer for tilbudet

Nasjonalt er det uttrykt at SFO ikke er en del av grunnskoleopplæringen, men skal være en trygg oppholdsplass for barna utover skoletiden, gi omsorg og tilsyn, legge til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter og være tilpasset barnas og foreldrenes behov. Det finnes få nasjonale føringer knyttet til tilbudet pr. i dag, men det er likevel en målsetting at ordningen skal bidra til helhet og sammenheng for barna gjennom samarbeid med skole og foreldre, samt utnytte lokale kultur- og fritidstiltak i nærmiljøene. Utdanningsdirektoratet viser også til at SFO bør bidra med sosial og uformell læring, fysisk utfoldelse, lære barna gode matvaner, samt bidra til inkludering av barn med en annen kulturbakgrunn og barn med særskilte behov.

I § 13-7 i opplæringslova fremgår det at: «Kommunen skal ha eit tilbod om skolefritidsordning før og etter skoletid for 1.-4. årstrinn, og for barn med særskilte behov på 1.-7. årstrinn. Skolefritidsordninga skal leggje til rette for leik, kultur- og fritidsaktivitetar med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesser hos barna. Skolefritidsordninga skal gi barna omsorg og tilsyn. Funksjonshemma barn skal givast gode utviklingsvilkår. Areala, både ute og inne, skal vere eigna for formålet». Det stilles krav i

lovverket til at ordningene skal ha ulike vedtekter som blant annet regulerer eierforhold, opptaksmyndighet, opptakskriterium, opptaksperiode og oppsigelse, foreldrebetaling, leke- og oppholdsareal, daglig oppholdstid og årlig åpningstid, samt bemanning og ledelse. Vedtektene skal gi foreldre informasjon, og sikre forutsigbarhet i drift av ordningen. Lokale vedtekter gir også foreldre og foresatte større muligheter til å påvirke gjennom lokaldemokratiet.

2.2 Lokale retningslinjer

Sammen for kvalitet - læring

«Sammen for kvalitet – læring» er Bergen kommunes kvalitetsutviklingsplan for grunnskolen 2016/2017 – 2019/2020 som ble vedtatt av bystyret høsten 2016.² Planen peker ut faglige og pedagogiske målsettinger, samt satsingsområder og strategier for å oppnå disse. Satsingsområdet for perioden er «Læringskompetanse for det 21. århundre - målrettede og medvirkende elever». Planens føringer gjelder for alle opplæringsområder som kommunen har et ansvar for, også SFO.

Skolebruksplanen og arealer til SFO

Skolebruksplanen gir føringer for utforming av fleksible skoleanlegg og utearealer for å skape gode rammer for elever og barns læring, utvikling og sosiale liv. Mange SFO-ordninger disponerer eget areal i skoleanlegget. Primærbasen omfatter vanligvis eget aktivitetsareal med kjøkkenkrok og ligger gjerne i tilknytning til arealer for småskoletrinnet. I skolebruksplanen, bystyresak 164/16, arealstandarder og kravspesifikasjoner skoleanlegg, er det angitt et eget areal/romprogram for SFO som gjelder ved større rehabiliteringsprosjekter/ombygginger eller nybygg. Det er viktig å tilrettelegge for at primærbasen til SFO ligger i umiddelbar nærhet til småskoletrinnet, 1. og 2. årstrinn. SFO baserer seg også i stor grad på sambruk med skolens øvrige arealer, eksempelvis kjøkken, kantine, bibliotek, gymsal osv. skal brukes sammen med skole og SFO/skole. SFO og skole må sammen finne løsninger på hvordan en skal utnytte de samlede arealene på en best mulig måte.

Arealene til skolens administrasjon og ledelse skal ligge samlet og plasseres sentralt i skoleanlegget. Som del av skolens lederteam skal avdelingsleder SFO ha kontorarbeidsplass sammen med skolens øvrige ledelse. Dette legger et godt grunnlag for å utvikle gode sambruksløsninger mellom skole/SFO, og sikre et funksjonelt skoleanlegg.

Skoletilsynsordning (STO) og SFO på forsterkede skoler

Bergen kommune har som mål å utvikle gode kommunale tilsynsordninger for barn med særskilte behov på alle årstrinn. Det er en lovpålagt oppgave å legge til rette for SFO-tilbud for barn med særskilte behov på 5.- 7.trinn (Opplæringsloven § 13-7). Tilbudet på 8.-10.trinn er ikke omfattet av denne lovhjemmelen, og det er derfor opp til kommunen om en ønsker å organisere et slikt tilsyn som et kommunalt servicetilbud. Bergen kommune har i mange år hatt praksis med tilsynsordninger på ungdomstrinnet (STO), som en videreføring av SFO-tilbudet for denne målgruppen.

SFO tilbudet fra 5. – 7. trinn omfatter 89 barn og to tredjedeler av disse barna går på skole med forsterket avdeling. Det er også 5 ungdomsskoler som har STO. Dette tilbudet har i hovedsak vært knyttet til skoler med spesialavdelinger som har barn på ungdomstrinnet. Skolene som i dag har STO er Sandgotna, Ytrebygda, Hop, Gimle og Åstveit. Tilbudet omfatter 35 barn.

Byrådet vil komme tilbake til egen sak om innhold og organisering av skoletilsynstilbudet (STO) og SFO på forsterkede skoler.

Friere skolefritid og håndbok for SFO

² Sammen for kvalitet - læring. Plan for kvalitetsutvikling i bergensskolen 2016/2017-2019/2020

Bergen kommune har to sentrale dokumenter når det gjelder føringer og retningslinjer for SFO-tilbudet, bystyresaken «Friere skolefritid», fra 2010, b-sak 103/10, og Håndbok for SFO som først ble utarbeidet i 2005.

Nåværende håndbok er et redskap for å sikre felles rammer og kvalitet i SFO og er en veiledning til den enkelte skole ved driften av skolefritidsordningene i Bergen kommune. Håndboken gir en utdyping av vedtektene og skisserer lov-/regelverk, visjon/mål, innhold, praktiske rutiner samt gir henvisninger til aktuelt stoff.

Hver enkelt skolefritidsordning skal i tillegg ha lokale vedtekter som skal inneholde bestemmelser om, lokale åpningstider, lokal organisering og bemanning, samt bruk av inventar og utstyr, tur- og matpenger, samarbeid skole/SFO, foreldre/foresatte-samarbeid og eventuelt andre bestemmelser knyttet til lokale forhold.

Det foreslås at dagens håndbok for SFO fases ut, og at relevant informasjon knyttet til vedtekter, åpningstider, opptak/oppsigelse, foreldrebetaling, skyss mv. gjøres tilgjengelig på kommunens nettsider under tjenestetilbud for SFO.³

2.3 Deltakelse i SFO

Det er 69 kommunale grunnskoler som har tilbud om SFO i Bergen. Utviklingen de siste årene har tendert mot at en stadig større andel barn som begynner på skolen også tar imot et tilbud om plass i skolefritidsordningen. Skoleåret 2010/2011 var det registrert totalt 8 125 barn i ordningen av totalt 11 343 barn fra 1. – 4. trinn, eller en andel barn i SFO på 71,6 %. Skoleåret 2016/2017 var det totalt 8974 barn i ordningen av totalt 12 100 barn fra 1. – 4. trinn. Andel barn i SFO er økt til 74,2 %. Det er størst andel barn som benytter seg av SFO på 1. trinn. (90,7 % av barna). Dette synker utover 2. og 3. trinn og det er lavest deltakelse på 4. trinn (35,5 % av barna).

Når det gjelder heldagsplass har andelen barn i SFO som har benyttet seg av dette ligget mellom 60 og 70 % de siste årene. Bruk av heldagsplass i SFO reduseres betraktelig når barna blir større. Skoleåret 2016/2017 er det ca. 64 % som benytter seg av heldagsplass totalt fra 1- 4. trinn. På 1 trinn er andelen oppe i 74 % mens denne synker til rundt 44 % på 4. trinn. En full plass tilsvarer i overkant 20 timer i løpet av en uke, og utgjør for mange skolestartere rundt halvparten av tiden de oppholder seg på skolen. Kommunen har i tillegg tilbud om ettermiddagsplass og morgenplass. I håndboken for SFO er de ulike plasstypene nærmere definert.

3. Bergensmodellen

3.1 Større sammenheng og helhet – SFO og skole

Felles organisering og planlegging er en av de faktorene Utdanningsdirektoratet peker på som viktige for å skape kvalitet i sammenhengen og samhandlingen mellom skole og SFO. Det er rektor i samarbeid med avdelingsleder SFO som har ansvar for å legge til rette for felles organisering og planlegging.

Kartleggingen fra 2015 viste at nær 70 % av alle SFO-ordningene oppgir at de har en eller flere faste aktiviteter i SFO som inngår som en del av skolens satsingsområde. Halvparten av disse oppgir at dette innebærer aktiviteter knyttet til skolens lesesatsing. For eksempel i form av at SFO har lesegruppe på biblioteket, høytlesing i spisetiden og at assistentene som har vært på kurs knyttet til lesesatsing bruker lesing som en naturlig del av SFO-dagen. I tillegg er det flere skoler som har aktiviteter knyttet opp mot skolens satsinger på regning/realfag, kommunikasjon og fysisk aktivitet.

Kartleggingen viste også at nærmere 70 % av SFO ordningene oppgir at de samarbeider med og viderefører skolens arbeid med sosial kompetanse og psykososialt læringsmiljø. Her nevnes for eksempel

³ <https://www.bergen.kommune.no/tjenestetilbud/skole-og-utdanning/grunnskoleopplaring/skolefritidsordning/skolefritidsordning-sfo>.

Olweus og PALS der skole og SFO har felles regler og konsekvenser, dialogkurs, «Mitt valg» m.m. En SFO oppgir at skole og SFO har felles sosialt årshjul, og felles sosiale mål for hver måned.

Utfordringer

I dag er det varierende i hvor stor grad en ute på skolene har fast samarbeidstid, slik at lærere og fagarbeidere/assistenter får muligheter til å samarbeide.

Det er ulikt på skolene i hvor stor grad personalet på skolen og i SFO har utviklet en felles kultur og et felles elev- og læringssyn som er gjennomgående for hele virksomheten.

Videre viste kartleggingen at det er ulikt i hvilken grad SFO tilbyr aktiviteter knyttet til skolens satsingsområder og innhold. Det har tidligere ikke vært lagt noen føringer fra skoleeier for at innholdet i SFO skal kobles til skolens innhold.

Brukerundersøkelsene fra 2015 og 2016 viser at det er god trivsel i SFO. Foreldrene mener at barna er trygge og ivaretatte der. Det er allikevel en liten andel av foreldrene som svarer negativt på utsagnene om trivsel og trygghet i SFO. Det er en kontinuerlig utfordring å skape trygghet og trivsel for *alle* barn i SFO, og å skape gode vilkår for at alle barn kan utvikle sin sosiale kompetanse.

Byrådets vurdering

Byrådet mener at det er behov for å styrke helhet og sammenheng mellom SFO og skole på flere områder. Dette er også et behov som ble løftet fram av deltakerne på dialogmøtet som byråden hadde med avdelingsledere og rektorer.

SFO skal framstå som en del av skolens totale tilbud, slik at foreldre og barn opplever at det er sammenheng og samhandling mellom skole og SFO.

Rektor er ansvarlig for at det etableres en felles skolekultur, slik at barna møter voksne med felles holdninger og verdier. Et felles elev- og læringssyn slik det er beskrevet i kvalitetsutviklingsplanen «Sammen for kvalitet – læring» skal prege virksomheten på tvers av skole og SFO.

Rektor er også ansvarlig for at det er god informasjonsflyt mellom personalet i skolen og SFO, og må i samarbeid med avdelingsleder SFO sikre at det settes av tid samarbeid mellom SFO og skole, eksempelvis felles planleggingsdager. For å få til en god sammenheng og samhandling mellom skole og SFO er det en forutsetning at man har arenaer for samarbeid og samhandling på tvers.

«Sammen for kvalitet – læring», som er Bergen kommunes plan for kvalitetsutvikling i bergensskolen gjelder også for SFO. Satsingsområdet for planperioden som er "Læringskompetanse for det 21. århundre – målrettede og medvirkende elever" korresponderer tydelig med det spesifikke satsingsområdet for SFO som er «*Vennskap, lek og læring i det 21. århundre*»

Det 21. århundres kompetanser⁴ innebærer en bred forståelse av kompetansebegrepet, og omfatter

- Fagkompetanse
- Digital kompetanse
- Kommunikasjon og samarbeid
- Kreativitet og innovasjon
- Kritisk tenking og problemløsning
- Metakognisjon og å lære å lære
- Personlig og sosialt ansvar – etisk og moralsk bevissthet
- Kulturell bevissthet og kompetanse
- Liv og karriere/-jobbkompetanse

⁴ NOU 2015-8: Fremtidens skole. Fornyelse av fag og kompetanser.

- Borgerskap – lokalt og globalt

Disse kompetanseområdene skal være retningsgivende for hvilke aktiviteter som det vil være aktuelt å utvikle i SFO de neste fire årene. Den enkelte SFO må i samarbeid med rektor, foresatte og barn prioritere ett eller et par kompetanseområder som man vil arbeide med særskilt over en periode. Personalgruppens interesse og kompetansen vil også stå sentralt ved valg av kompetanseområder.

Den enkelte SFO kan på denne måten utvikle sin egenart og identitet samtidig som arbeidet i SFO inngår i skolens helhetlige satsing på læringskompetanse for det 21. århundre.

Alle aktiviteter i SFO skal gjenspeile et læringssyn i samsvar med sammen for kvalitet. Dette læringssynet legger til grunn at den enkeltes kunnskap blir konstruert gjennom samhandling og kommunikasjon i sosialt fellesskap. I læringssynet ligger også at kunnskap ikke er en statisk størrelse som kan overføres fra ekspert/voksne til barn. Tvert i mot må kunnskap skapes av barn selv i et sosialt fellesskap.

Implementeringen av kvalitetsutviklingsplanen for SFO skjer i et samarbeid mellom fagavdeling og skole inkludert SFO. Det er lagt opp til fire fellessamlinger skoleåret 2016/2017 for å støtte skolene i implementeringsarbeidet der også avdelingsledere SFO deltar som en del av skolens lederteam. Fagavdelingen skal også støtte implementeringsarbeidet gjennom mer skreddersydde opplegg for skoler eller grupper av skoler.

For å gi en ekstra støtte til implementeringen av planen i SFO, er rektor, avdelingsleder SFO og en SFO-ansatt invitert til en dagsamling i mai der en blant annet vil gjøre et felles fortolkningsarbeid i forhold til planens betydning for SFO.

Sosiale og emosjonelle kompetanser står sentralt i alle kompetanseområdene som er nevnt over, og er tett knyttet til utvikling av gode læringsmiljø. Med sosiale og emosjonelle kompetanser menes holdninger, oppførsel, emosjoner og sosiale ferdigheter og relasjoner⁵. Arbeid med satsingsområdet for SFO som er «vennskap, lek og læring i det 21. århundre», skal ha særlig som mål å utvikle sosial og emosjonell kompetanse hos barna.

Byrådet vil at SFO inkluderes aktivt i skolens arbeid med læringsmiljøet/det psykososiale miljøet, og at skoleomfattende satsingsområder innenfor dette området også skal gjelde SFO, eksempelvis skolens systemiske arbeid innenfor ulike programmer for å utvikle elevens psykososiale kompetanse og/eller forebygge mobbing. Opplæringsloven § 9a-9 forplikter også SFO til systemisk arbeid.

SFO-personalets relasjonskompetanse er avgjørende for utvikling av et godt miljø og for læring i SFO. Relasjonskompetanse kan defineres som ferdigheter, evner, kunnskap og holdninger som etablerer, utvikler, reparerer og vedlikeholder relasjoner mellom mennesker.⁶ En god relasjon mellom voksne og barn er basert på at den voksne viser respekt, toleranse, empati og interesse for barna. Samtidig kan god relasjonskompetanse bidra til å redusere mobbing og krenkelser mellom barn.

Det skal være godt å være i SFO, de voksne skal sikre at rammene rundt barna er trygge. Det er de voksne som har ansvar for å skape tillit og trygghet i relasjonen til barna og i relasjonen mellom barna. Barna i SFO skal ha kontakt med voksne gjennom alle deler av dagen. De skal også legge til rette for barnas aktivitet og medvirkning og støtte og utfordre dem i lek og læring.

⁵ NOU 2014:7 «Fremtidens skole» s. 32

⁶ Spurkeland 2015

Byrådet vil utarbeide en rammeplan for SFO som konkretiserer innhold og kvalitet basert på «Sammen for kvalitet – læring» og føringene i denne saken. Rammeplanen skal vise progresjon i aktiviteter og innhold ut fra barnas alder. Rammeplanen for SFO fremlegges for bystyret senere i 2017.

Byrådets forslag

- Byrådet vil utarbeide en rammeplan for SFO som konkretiserer innhold og kvalitet basert på «Sammen for kvalitet – læring» og føringene i denne saken. Rammeplanen for SFO fremlegges for bystyret senere i 2017.
- Skoleeier skal legge til rette for at SFO integreres i implementeringen av «Sammen for kvalitet-læring».
- Rektor skal sikre at SFO, innenfor rammene av «Sammen for kvalitet – læring» skal delta i skolens utviklingsarbeid.
- Rektor og avdelingsleder SFO er ansvarlig for at det etableres en felles skolekultur, med et felles elev- og læringssyn på tvers av skole og SFO. Det må sikres at det settes av tid samarbeid mellom SFO og skole, eksempelvis felles planleggingsdager.
- Skoleomfattende satsinger for å utvikle et godt læringsmiljø på skolen skal også gjelde SFO.

3.2 Vennskap og lek skal ha en tydelig plass i SFO

Opplæringsloven § 13 – 7 slår fast at SFO skal legge til rette for barns lek. I SFO har barna et større frirom enn på skolen til selv, i samspill med venner, å skape og velge aktiviteter og leke etter sine interesser og behov. Gjennom lek utvikler barn sentrale ferdigheter som empati og evne til relasjoner, samhandling og samarbeid, kreativitet og innovasjon, selvkontroll, selvhevdelse og selvfølelse.

Når barn leker sammen oppdages også verdien av fellesskap. Gjennom lek legges barns grunnlag for vennskap med hverandre og leken gir mulighet for å etablere seg i et fellesskap, der barna kan være en del av en større eller mindre gruppe, kan oppleve mestring og kjenne seg trygge.

Utfordringer

Barn tilbringer en større andel av sin tid i barnehage, skole og skolefritidsordninger enn tidligere. Dette innebærer at voksne styrer og planlegger barns liv i mye større grad enn før. Denne institusjonaliseringen av barns liv er har en pedagogisk begrunnelse, gjennom barnehage og skole, men skjer også gjennom at fritiden til barn i stor grad er organisert gjennom idretts- og kulturaktiviteter. Det er derfor en utfordring i dag å sikre barn tilstrekkelig tid og rom for lek.

Det er samtidig en utfordring at lek ofte blir undervurdert som læringsarena og at lekens læringspotensiale ikke alltid blir godt nok ivaretatt. Lek er også læring, og er en skapende prosess der barnet er en aktiv deltaker og medvirker i læringsprosessen. Gjennom leken utvikler barnet seg sosialt, følelsesmessig, motorisk og intellektuelt.

Byrådets vurderinger

Byrådet mener det er viktig å anerkjenne og respektere barns lek i SFO. Lek er sentralt for barns utvikling, legger grunnlag for vennskap og har en verdi i seg selv. Det å få delta i lek og få venner er grunnlag for trivsel i SFO. Samtidig kan lek også være et middel for å oppnå en pedagogisk målsetting. Byrådet er derfor opptatt av at leken skal ivaretas i SFO og at det skapes en kultur i SFO som understøtter leken.

I SFO foregår ulike typer lek. Den ene er den umiddelbare og spontane frie leken, der barna selv tar initiativ, legger rammer for leken, utvikler leken og inntar roller. Barn trenger tid og rom til fri lek uten at voksne styrer aktivitetene og der barna får leke for «lekens egen skyld».

Den andre typen lek skjer gjennom aktivitet som er planlagt av personalet med en uttalt pedagogisk målsetting. Her setter de voksne rammene, og velger lek og aktiviteter der en har spesifikke mål. Som å utvikle f.eks. språklige, sosiale eller motoriske ferdigheter.

Byrådet mener at det i SFO skal være rom for begge typer av lek, både den frie spontane leken, men også den som i større grad er tilrettelagt og organisert av de voksne. Det skal legges til rette for en god balanse mellom barnas frie lek og den organiserte leken.

SFO hverdagen må derfor organiseres slik at det er tid, rom og materiell som legger til rette for ulike typer lek. Det må legges til rette for at barna kan velge mellom fri lek og ulike organiserte aktiviteter. I organiserte aktiviteter er det viktig å ta vare på barnas valg og medvirkning, jf. byrådets forslag om organiserte aktiviteter innen fysisk aktivitet, kunst og kulturaktiviteter, digital kompetanse og måltider. De skal få erfare allsidige, varierte, aktive og kreative leker og aktiviteter som fremmer deres læring og utvikling i fellesskap med andre.

Uansett form for lek trenger barna god og trygg veiledning fra de voksne. Når barna leker, lærer de noe nytt hele tiden. Hvor mye og akkurat hva de lærer er avhengig av omgivelsene og de voksnes engasjement og tilbud. De voksne må ha kompetanse til å fange barnets intensjoner og tilrettelegge og få barn til å bli og forbli interessert.⁷ Dette fordrer en aktiv voksenrolle, som igangsetter, viderefører og er oppmerksom på innholdet i leken. De voksne må være bevisste, observere leken og være tilgjengelige. Samtidig skal de inspirere og stimulere til meningsfylt lek, støtte leken med å bringe inn nye opplevelser og læringsmuligheter og legge til rette for at alle barna blir inkluderte og har mulighet til innflytelse på leken.

Byrådets forslag:

- SFO skal legge til rette for fri lek og for organisert lek og aktiviteter, og det skal legges til rette for god lek for hele barnegruppen. I organiserte aktiviteter er det viktig å ta vare på barnas valg og medvirkning, jf. byrådets forslag om organiserte aktiviteter innen fysisk aktivitet, kunst og kulturaktiviteter, digital kompetanse og måltider.
- De voksne skal ha lekekompetanse. Det innebærer en aktiv voksenrolle, der de voksne er tilgjengelige for barna, observerer leken og veileder når det er nødvendig.

3.3 Videreutvikle fysisk aktivitet i SFO

I forbindelse med bystyrebehandlingen av saken «Friere skolefritid» ble det vedtatt at alle de kommunale skolefritidsordningene i Bergen, som et minimum skulle ha ett fast aktivitetstilbud. Aktiviteten skulle være et tilbud til barna i SFO utover det ordinære leke- og oppholdstilbudet, og kunne f.eks. inneholde, idrettsrelaterte elementer, eller kunst/kulturrelaterte elementer. Som en oppfølging av dette har byrådet gjennom kartleggingen spurt hvilke type faste aktiviteter som SFO organiserer, og i hvilket omfang - når det gjelder aktiviteter knyttet til fysisk aktivitet.

Kartlegging - fysisk aktivitet i SFO

Kartleggingen viste at de fleste SFO har en eller flere faste aktiviteter, både innenfor fysisk aktivitet og kultur. Kartleggingen viser også en stor bredde i aktiviteter.

SFO ble spurt om de har et eget organisert og planlagt tilbud knyttet til fysisk aktivitet. 89 % svarte bekreftende på dette. De fleste oppgir at barn i SFO får 2-4 timer organisert fysisk aktivitet i uken. I tillegg kommer frilek og aktiviteter ute som ikke er organisert.

⁷ Jf Pramling (2009) «Det lekende, lærende barnet».

Det er ulikt hvordan tilbudene om fysisk aktivitet er organisert. Enkelte har ulike tilbud tilpasset ulike trinn og noen har organisert det slik at barna kan velge mellom ulike aktiviteter. Tabellen under viser fordelingen av aktiviteter blant de som har organiserte og planlagte tilbud om fysisk aktivitet.

Aktivitet	Prosent av de som har svart som har tilbud
Aktivitet i gymsal/hall	66 %
Turer/friluftsgupper	38 %
Organisert utelek	26 %
Bading/svømming	20 %

Omtrent to tredjedeler oppgir at de har faste aktiviteter i gymsal/idrettshall. Her varierer aktivitetene mellom lek, dans, ballspill, turn og allsidig trening. Vel en tredjedel oppgir at de jevnlig har turer eller friluftsgupper. 26 % oppgir at de har organiserte aktiviteter ute, som ulike typer ballspill, aktivitetsstasjoner, friidrettsaktiviteter eller andre faste uteaktiviteter. 20 % av de som har svart har tilbud om bading/svømmeopplæring. Aktivitetsspennet er stort, og de fleste SFO har en kombinasjon av ulike aktiviteter. At noen oppgir at de ikke har en fast fysisk aktivitet betyr ikke at barna ikke er i fysisk aktive, men at dette er ikke organisert som faste, planlagte og voksenstyrte aktiviteter fra SFO sin side.

AktiVane – samarbeid med Hordaland idrettskrets

Hordaland idrettskrets er en frivillig organisasjon som er selveiende og styres etter egne vedtekter og statutter og er kursleverandør for idrettslag generelt og særkretser. «Aktivitetslederkurs – barneidrett», som er et kurs som tilbys skolene som er med i AktiVane, gir grunnleggende bidrag til kunnskap om hvordan aktivitet for barn kan tilrettelegges og ledes, der barns behov og helhetlige utvikling står sentralt. Dette for at barna skal oppleve glede, trygghet og mestring.

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett inngikk i 2014 et samarbeid med Hordaland Idrettskrets om «AktiVane», som er utviklet av Idrett Bergen sør. AktiVane er utviklet med tanke på allsidig fysisk aktivitet i SFO hvor målsettingen er å få flere barn fysisk aktive. Hordaland idrettskrets og Idrett Bergen Sør samarbeider om AktiVane i en opplærings- og veiledningsfase og kurser og veileder de ansatte i SFO slik at de selv blir i stand til å drifte et aktivitetstilbud i skolens SFO-tid. 20 barneskoler har til nå vært med i prosjektet. Mange av SFOene har AktiVane 1- 2 timer (1-2 dager) i løpet av en uke. Kostnad for deltakelse for en barneskole/SFO er det første året på 45.000 kr, og tiltaket dekkes av midler over nærmiljøpakken. Kommunen finansierer også en prosjektstilling for å forankre og følge opp AktiVane tilsvarende 40 %. Arbeidsgiveransvaret for prosjektstillingen ligger hos Hordaland idrettskrets.

Barneskolene som deltar i AktiVane samarbeider med en nærliggende ungdomsskole ved at ungdomsskoleelever deltar i AktiVane som aktivitetsledere, gjennom faget utdanningsvalg, eller valgfagene «innsats for andre» og «fysisk aktivitet og helse». Som del av AktiVane gis det også tilbud om kurs og kompetanseheving i kurset «Aktivitetslederkurs barneidrett». Kurset gis til både SFO ansatte og ungdomsskoleelever som deltar som aktivitetsledere.

Ansvarlige for oppfølging av AktiVane på barneskolene og ansvarlig lærer på ungdomsskolene har fått tilsendt evalueringsskjema av Hordaland idrettskrets. Evalueringen har blant annet tatt opp hvordan organiseringen av en AktiVane-time fungerer, hvor fornøyde de ansatte i SFO er, om det er lett å aktivisere alle og hvordan samarbeidet har vært med ungdomsskolene som har deltatt. Generelt sett viser evalueringen at de fleste skolene, både barne- og ungdomsskolene, jevnt over er positive til AktiVane. Noen tilbakemeldinger at de ser positive gevinster hos både barn i SFO og aktivitetsledere fra ungdomsskolen knyttet til mestring, sosial kompetanse og fysisk aktivitet. Av utfordringer nevnes det at noen aktiviteter kunne vært mer varierte. Det tilbakemeldes også at det er behov for å utvikle bedre samarbeidsrutiner mellom SFO og ungdomsskolene og få nok tid til planlegging. Blant annet for å sikre

at ungdomsskoleelevene som deltar får tilstrekkelig vurderingsgrunnlag i valgfagene. Dette er imidlertid ikke en utfordring hvis ungdomsskolene legger AktiVane til faget utdanningsvalg.

Evalueringsskjema er også tilsendt ungdommene som har deltatt som aktivitetsledere. Flere tilbakemelder at de synes det er positivt at de får jobbe sammen med barn, lære tålmodighet, lære å lede og ta ansvar. Andre mener at kurs og deltakelse som aktivitetsledere har gitt dem en god start for et videre løp for en trenerkarriere eller satsing på fysisk aktivitet og idrett videre.

Utfordringer

Aktivitetsnivået hos barn synker med økende alder, og barn i alle aldre bruker en stor del av dagen til stillesitting. Samtidig viser data fra folkehelseinstituttet at foreldres sosioøkonomiske status har betydning for barnas fysiske aktivitetsnivå. Dersom foreldre har høyere utdanning har barna et høyere aktivitetsnivå enn dersom foreldre har lavere utdanning.⁸

Brukerundersøkelsen for SFO i Bergen (2015 og 2016) viser at foreldre og foresatte ikke er helt fornøyde når de svarer innenfor kategorien «lek/aktiviteter i SFO. Det er også relativt stor spredning i tilfredshet med SFO på tvers av skoler. Under lek/aktiviteter faller også fysisk aktivitet inn.

Byrådets vurdering

SFO har gode rammebetingelser for å legge til rette for å utvikle gode vaner for fysisk aktivitet – både fysisk aktivitet gjennom fri lek og i mer organiserte former. Regelmessig og variert fysisk aktivitet er avgjørende for barn og unges normale vekst og utvikling og helsedirektoratet anbefaler minst 1 times fysisk aktivitet hver dag for barn og unge. Fysisk aktivitet kan gi bedre selvbilde, bedre sosial tilpasning, økt tro på egen mestring og økt trivsel. Barn som er fysisk aktiv vil få en rekke helsefordeler senere i livet. Det å bli vant med å være aktiv og kjenne på glede ved å bruke kroppen, kan føre til at fysisk aktivitet blir en vane gjennom hele livet.

I SFO skal barna få kjennskap til fritidsaktiviteter som er tilgjengelige i nærmiljøet til skolen. Aktiv bruk av natur og nærmiljø på ulike årstider gir mange muligheter. Positive opplevelser skal vektlegges fremfor prestasjon og det er særlig viktig å stimulere de barna som er fysisk inaktive. Den fysiske aktiviteten må også tilrettelegges slik at barna opplever medbestemmelse og medvirkning. Aktivitetene må differensieres ut fra barnas alder. Byrådet mener derfor at alle SFO ved siden av den frie aktive leken, skal opprettholde og videreutvikle fast organisert fysisk aktivitet.

Utstyrslager hos Idrettservice

Idrettservice forvalter i dag et utstyrslager som kan benyttes av skoler, SFO, idrettslag, frivillige organisasjoner mv. Lageret er lokalisert på Melkeplassen, Laksevåg bydel. Lageret inneholder variert utstyr av god kvalitet for vinter- og sommeraktiviteter. Utlån er gratis. SFO og skoler som ønsker å leie utstyr kan ta direkte kontakt med aktivitetsavdelingen på idrettservice. Hvis utstyr skal leies kan dette hentes på lageret på Melkeplassen. Byrådet ønsker at utstyrslageret brukes mer aktivt av SFO.

Samarbeid med Hordaland idrettskrets – AktiVane og kursing for ansatte i SFO

Byrådet vil fortsette samarbeidet med Hordaland Idrettskrets om AktiVane i bergensskolen slik at flere skoler skal få tilbud om dette og spesielt skoler i svake levekårssoner. Deltakelse fra skolene har vært frivillig, og en ønsker at AktiVane også i fremtiden også skal være frivillig for den enkelte skole. Det bør søkes og utvikles gode samarbeidsløsninger mellom barne- og ungdomsskoler som deltar i prosjektet. Skoler som ikke deltar i AktiVane skal likevel ha et fast organisert tilbud om fysisk aktivitet.

⁸ Folkehelseinstituttet 2016 Barn, miljø og helse. Risiko og helsefremmende faktorer

Byrådet vil tilrettelegge for kompetanseheving for flere ansatte i SFO i fysisk aktivitet utover de skolene som deltar i AktiVane og vil derfor gå i dialog med Hordaland idrettskrets om en egen kurspakke for kompetanseheving av SFO ansatte i fysisk aktivitet.

I vedtatt budsjett og handlingsplan for 2017-2020 er det avsatt 1 mill. kr. pr. år til koding og fysisk aktivitet i SFO med halvårseffekt på 400.000, kr. for 2017. Fremover foreslås det at oppfølging av AktiVane dekkes med deler av dette budsjettet, i tillegg til kursing og kompetanseheving av ansatte i SFO i samarbeid med Hordaland idrettskrets.

Byrådets forslag:

- Alle SFO skal ha fast organisert fysisk aktivitet. Aktiviteten må tilrettelegges slik at barna opplever medbestemmelse og medvirkning og må differensieres ut fra barnas alder.
- Samarbeidet med Hordaland Idrettskrets om AktiVane i bergensskolen videreføres.
- Byrådet går i dialog med Hordaland Idrettskrets om kompetanseheving og kursing i fysisk aktivitet for ansatte i SFO.

3.3 Kulturaktiviteter i SFO

I forbindelse med bystyrebehandlingen av saken «Friere skolefritid» ble det vedtatt at alle de kommunale skolefritidsordningene i Bergen, som et minimum skulle ha ett fast aktivitetstilbud innenfor idrett eller kultur.

Kartleggingen synliggjorde at 79 % av de som har svart oppgir at SFO har et eget organisert og planlagt tilbud knyttet til kulturaktiviteter. For de fleste utgjør denne aktiviteten 1-2 timer pr uke. I likhet med hva som framkom under kartleggingen av fysisk aktivitet, er det også når det gjelder kunst/kulturaktiviteter et stort mangfold. Tabellen under viser fordelingen av aktiviteter blant de som har organiserte og planlagte tilbud om kulturaktiviteter.

Aktivitet	Prosent av de som har svart som har tilbud
Formings-/verkstedsaktiviteter	72 %
Musikk	30 %
Spill	18 %
Dans	11 %
Drama	9 %

Det som dominerer er ulike typer formings/vekstedsaktiviteter. Her er variasjonen stor, fra male- og tegneaktiviteter til syng, strikking, sløyd, trearbeid og smykkeverksted. Knapt en tredjedel av ordningene oppgir også å ha en type musikkaktiviteter som en del av det faste tilbudet. For de fleste av disse innebærer dette kor eller ulike sangaktiviteter. Noen få har også gitarkurs. Den tredje største gruppen av aktiviteter innenfor kultur er ulike spillaktiviteter, her er sjakk en vanlig aktivitet. Noen SFO har dans og/eller drama som faste aktiviteter, og noen har matkultur/baking.

Ellers viser kartleggingen at kreativiteten er stor, med aktiviteter som fluebinding, planting og såing, laging av dukker, småstjerne-arrangement og trommegruppe. I likhet med fysisk aktivitet varierer tilbudene mellom SFO og mellom alderstrinnene.

Utfordringer

Kartleggingen viser at de fleste SFO har en eller flere faste aktiviteter innenfor kultur. Samtidig har brukerundersøkelsen for SFO vist at foreldre og foresatte ikke er helt fornøyde når de svarer innenfor kategorien «lek/aktiviteter i SFO». Det er også relativt stor spredning i tilfredshet med aktivitetene i SFO på tvers av skoler.

Kunstfagene (musikk, dans, drama og kunst og håndverk) fremmer mange av de fagovergripende kompetanser som vil etterspørres i fremtiden. Disse fagene har fått en mindre plass i både skolen og lærerutdanningen de siste 10-15 årene.

Byrådets vurdering

Det skal legges til rette for kunst- og kulturaktiviteter i SFO, som ulike aktiviteter knyttet til musikk, dans og drama samt ulike formings- og håndverksaktiviteter. Dette er aktiviteter som både har en egenverdi ved at de gir barna en estetisk opplevelse i seg selv og gir glede og mestring. Samtidig er det aktiviteter som dyrker frem ferdigheter som utfoldelse, problemløsning, samarbeid, kommunikasjon, fantasi og kreativitet. Kompetanser som er nødvendige i det 21. århundre.

Det er ønskelig at SFO i større grad samarbeider med byens kunst- og kulturmiljø om utvikling av aktiviteter for barna. En mulighet er at profesjonelle kunstnere engasjeres som instruktører i SFO tilbudet. Da vil barna møte kvalifisert personell og kvalitet i de tilbudene som gis.

For at SFO skal få mulighet til å tilby varierte kunst og kulturaktivitet skal skolene kunne søke om midler fra BBSI. Dette finansieres gjennom omfordeling av midler innenfor eksisterende ramme – nærmiljøpakken.

For 2017 foreslås en halvårseffekt av tiltaket, med en tildeling til kulturaktiviteter i SFO på 250.000, kr. over nærmiljøpakken. Fra 2018 foreslås det at 500.000, kr. av nærmiljøpakken prioriteres til formålet. Størrelse på tildelingen kan bli justert etter etterspørsel, behov og omfang av aktiviteter som det søkes om midler til.

Byrådet vil at alle SFO skal opprettholde og videreutvikle fast organisert aktivitet innenfor kunst og kultur. Aktivitetene må tilrettelegges slik at barna opplever medbestemmelse og medvirkning. Aktivitetene må differensieres ut fra barnas alder.

Byrådets forslag:

- Alle SFO skal ha en fast organisert aktivitet innenfor kunst og kultur. Aktiviteten må tilrettelegges slik at barna opplever medbestemmelse og medvirkning og må differensieres ut fra barnas alder.
- Det avsettes midler til kunst og kulturaktiviteter i SFO som skolene kan søke om innenfor eksisterende ramme i BBSI. Fra 2018 omfordeles 500.000, kr. av midlene avsatt til nærmiljøpakken med halvårseffekt i 2017. Innenfor avsatt sum på 500.000, kr. kan størrelse bli justert etter etterspørsel, behov og omfang av aktiviteter som det søkes om midler til.

3.5 Digital kompetanse i SFO tiden

Skolen må fornyes for å møte fremtidens kompetansebehov, og det må legges til rette for læring på måter som gir elevene kompetanse for det 21. århundre slik det blant annet er beskrevet i Ludvigsen-utvalget sin utredning *Fremtidens skole* og i den nye kvalitetsutviklingsplanen for bergensskolen *Sammen for kvalitet - læring*. Skolen skal utdanne framtidens arbeidsstyrke og må utstyre dagens unge med nødvendig kompetanse for både å mestre å skape digitale teknologier. Dette krever god forståelse av hvordan teknologi virker og hvordan teknologi kan løse framtidige utfordringer.

Utfordring

Det er et behov for å legge til rette for at barn og unge ikke bare er i stand til å bruke, men også å skape og produsere digitalt. Det krever forståelse og kompetanse i digital programmering/koding. Det er få skoler/SFO i Bergen i dag hvor en har programmering/koding som tema.

Dagens oppvekst blir for dagens barn og unge digitalisert på flere og flere områder inkludert både lek, sosialisering og læring. For å motvirke at dette blir styrt av krefter og aktører utenfor den enkelte, er det viktig å gjøre barna til selvstendige aktører i eget liv, også digitalt.

Byrådets vurdering

Det er viktig at skolen og SFO tilbyr et bredt tilfang av digitale arenaer som er voksenstyrt som er med på å forme barna ut fra formålsparagrafen for opplæringen. I den forbindelse er det viktig at også SFO bidrar med gode, inkluderende og planlagte arenaer som også inneholder digitale elementer og at en har sterkere fokus på å bruke digitale verktøy også i SFO.

Barna i SFO skal møte god og formende bruk av digitale verktøy som sammen med skolens virksomhet er med på å utvikle en bærekraftig digital kompetanse hos det enkelte barn. Skolen og SFO må utfylle hverandre i bruk og fokus på digital kompetanse, ikke gjøre det samme. Et eksempel er at SFO har større anledning til frie aktiviteter og må derfor legge til rette for å utvikle sin egen og barnas kompetanse innen områder som støtter SFO sin særstilling i forhold til skolen. Samtidig må både skolen og SFO nyttiggjøre seg hverandre ved å støtte og utvikle hverandres innhold og digitale kompetanse.

Koding som aktivitet kan knyttes til alle de fire kompetanseområdene Ludvigsen-utvalget anbefaler vektlagt; fagspesifikk kompetanse, kompetanse i å lære, kompetanse i å kommunisere, samhandle og delta samt kompetanse i å utforske å skape. Å lære å kode innebærer å lære å skape og kommunisere digitalt, og gir også barna nye metoder for problemløsning og mulighet til å jobbe kreativt og skape konkrete produkter.

Bergen kommune søkte og fikk innvilget søknad om å være med i Utdanningsdirektoratets pilotprosjektet med programmering som valgfag. 9 ungdomsskoler i Bergen deltar i pilotprosjektet. Prosjektet startet skoleåret 2016-2017, og varer til og med skoleåret 2018-2019.

Barn i Bergen skal få mulighet til å lære koding/programmering og bli kjent med informasjonsvitenskap/digital kompetanse som fag og byrådet vil derfor igangsette en pilot med koding for barn på 3. trinn fra høsten 2017, basert på prosjektet som er igangsatt på ungdomsskolene. Pilotprosjektet skal være frivillig for alle elever på 3. trinn, uavhengig av om barna går i SFO, men skal foregå i SFO tiden.

Fagavdelingen ved byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett vil avklare med skolene hvilke lokale løsninger som er aktuelle i forhold til infrastruktur, opplæringsbehov og annen nødvendig oppfølging.

Det vil tilrettelegges for opplæring av ansatte og implementering av koding for alle SFO-ordningene i Bergen kommune i løpet av høst og vinter 2017. Målsettingen er at skolene og SFOene skal ha kompetanse til å drifte tilbudet på egenhånd. Det vil sees på muligheter for å etablere samarbeid med IKT-studenter ved Høgskolen på Vestlandet, Universitetet i Bergen, videregående skoler og ungdomsskoler. Det vil også være naturlig å samarbeide med Kodeklubben.

Kostnadsestimat er på 500.000, kr. det første året. Kostandene forventes å være høyere i implementeringsfasen det første året. I vedtatt budsjett og handlingsplan for 2017-2020 er det avsatt 1 mill. kr. pr. år til koding og fysisk aktivitet i SFO med halvårseffekt på 400.000, kr. for 2017.

Byrådets forslag:

- Det innføres pilotprosjekt med koding for barna som ønsker det på 3. trinn i SFO tiden med oppstart høsten 2017. Tiltaket finansieres innenfor eksisterende ramme i BBSI.

3.6 Måltider i SFO

Kartleggingen viser at de aller fleste SFO serverer en form for måltider i SFO tiden. Det er kun fire av de 56 som har svart som oppgir at de ikke serverer noen måltider eller frukt. Det er imidlertid store variasjoner mellom de ulike SFO i forhold til hva som serveres og hvor ofte de har måltider.

En tredel serverer varm mat en gang i uken eller på langdager, og i underkant av en tredel serverer varm mat på langdager. Noe få serverer varm mat oftere enn en gang i uken.

Servering av smørelunsj

Smørelunsj en dag i uken	Smørelunsj to til tre dager i uken	Smørelunsj fire til fem dager i uken	Smørelunsj på langdager	Ikke smørelunsj
23 %	5 %	18 %	5 %	49 %

Det er rundt halvparten av SFO-ordningene som serverer smørelunsj. Det vanligste er en gang i uken, men noen har smørelunsj fire til fem dager i uken.

Omtrent en tredjedel serverer frukt/grønt. Blant de som oppgir at de serverer frukt/grønt gjøres det som oftest i kombinasjon med smøremåltid eller annen mat. Kun to SFO serverer bare frukt/grønt.

For de fleste SFO er det imidlertid en kombinasjon som gjelder, for eksempel smørelunsj en dag kombinert med varm mat en gang i uken, eller varm mat en gang og frukt/grønt en eller flere av de andre dagene. Det er få som serverer måltider hver dag. Det er svært få ordninger som oppgir at de serverer vafler, kaker, boller og lignende mat.

Det er ulikt hva foresatte på de ulike SFO-ordningene betaler for måltider i SFO. En tredjedel av de som har en form for matsservering tar ikke ekstra foreldrebetaling for dette. Noen som ikke tar ekstra betalt har servering av måltider relativt sjeldent. Som f.eks. varmt måltid eller smørelunsj på enkelte langdager. Andre som ikke tar betalt serverer frukt et par ganger i uken. Samtidig er det også enkelte SFO som oppgir at de serverer opp til fem smørelunsjer i uken uten å ta ekstra foreldrebetaling for dette. Imidlertid er det slik at de fleste som ikke tar betalt oppgir at de ikke har mange måltider, men har f.eks. en smørelunsj i uken eller frukt en til to ganger i uken.

Til sammen er det to tredjedeler av SFO som tar seg betalt for måltider. Betalingen varierer fra 35 kr. pr. måned til 250 kr. i måneden. De som tar betalt over 200 kroner oppgir å servere mat i form av smørelunsj eventuelt i kombinasjon med varm mat, fem dager i uken. I gjennomsnitt betaler foresatte i snitt 50 kr i måneden i matpenger i SFO.

Utfordringer

Som vist over er det store forskjeller mellom de enkelte SFO i Bergen når det gjelder matsservering, hvor ofte det serveres mat og hvor mye foreldrebetaling som tas for måltider. Det er en utfordring at flere barn i dag ikke har med matpakke på skolen eller får med mat som ikke er ernæringsmessig sunn. Kosthold hos barn varierer med utdanning og økonomi hos foreldre, og det er en utfordring å jevne ut sosiale forskjeller i kosthold.

På dialogmøtet ble muligheter og utfordringer rundt servering av smøremåltider drøftet. Noen avdelingsledere SFO mener det vil bli en praktisk utfordring å få til servering av smøremåltider hver dag, mens andre mente at dette vil kunne gå fint.

Byrådets vurderinger

Måltider er et viktig element i hverdagen i SFO og handler om mye mer enn det å bli mett. Måltidet har en pedagogisk funksjon på flere måter. Måltidet er en arena for sosial samhandling og kommunikasjon der det etableres fellesskap mellom barna og mellom barn og voksne. Å tilby sunn mat kan være med på å skape bevissthet om, og påvirke barnas kostholdsvaner.

Helsedirektoratets retningslinjer for skolemåltid som skal fremme helse, trivsel og læring gjelder også for skolefritidsordningen. Høsten 2015 kom det oppdaterte faglige retningslinjer fra helsedirektoratet om skolemåltider som skal gjøre det enklere å finne de gode grepene for å bedre barnas måltider. Bedre kjennskap og informasjon om retningslinjene er viktig. SFO bør informere foresatte om hva slags mat som serveres og hva SFO gjør for å fremme barnas helse knyttet til måltider. Samarbeid med skolehelsetjenesten vil være fornuftig.

Kartleggingen viser at mange SFO allerede serverer måltider, men det er variasjoner knyttet til omfang, pris og innretning av måltidene. Byrådet foreslår at alle SFO hver dag skal servere et enkelt og sunt smøremåltid. Det er nødvendig med god planlegging rundt innkjøp og varemottak. Det å legge opp måltidet som en del av aktiviteten i SFO ved å få barna til å delta, lage til, dekke på bord, servere mat, rydde og vaske opp kan være med å skape en god ramme og aktivitet rundt smøremåltidet. Det foreslås at det tas kostpris for smøremåltidet til en pris som er likelydende smøremåltid i de kommunale barnehagene på 245, kr. pr. måned. Smøremåltidet skal være enkelt og sunt med drikke, brødmatt, knekkebrød og pålegg.

Byrådets forslag:

- Alle SFO skal hver dag servere et enkelt og sunt smøremåltid til kostpris etter mal for smøremåltid i de kommunale barnehagene fra og med 1. januar 2018.

3.7 Innfører kvalitetsoppfølging av SFO

Kartleggingen som er gjort viser at nær 60 prosent av de spurte svarer at de gjennomfører en intern evaluering av SFO-tilbudet i regi av skolen/SFO. Disse evalueringene er imidlertid ulike i form og innhold.

Om lag en tredjedel oppgir at de gjennomfører en form for årlig evaluering, for eksempel:

- En årlig evaluering på et personalmøte på slutten av skoleåret
- SFO er årlig tema i FAU-møte og i skolens samarbeidsutvalg
- Skolevandring av SFO
- Spørreundersøkelse i samarbeid med FAU
- Årlig gjennomgang av vedtekter
- Årlig evaluering av aktivitetstilbud

I tillegg er det to SFO som i 2015 oppga at de hadde intern kvalitetsoppfølging etter mal fra kvalitetsoppfølgingen for skole, på den ene skole baseres denne på undersøkelser blant barna, foresatte og ansatte etter gitte kriterier.

De øvrige to tredelene av de som oppgir at de gjennomfører en intern evaluering/oppfølging av SFO-tilbudet oppgir i hovedsak at de har ukentlige /jevnlige møter med personalet der SFO-tilbudet følges opp og/eller at tilbudet jevnlig evalueres i ledermøtene.

Flere oppgir også at FAU involveres på ulike måter i oppfølgingen av SFO, ved samarbeid med FAU, at avdelingsleder SFO deltar på enkelte FAU møter og ved at FAU har blitt bedt om innspill til aktiviteter på SFO. Tre skoler oppgir at de har en kort spørreundersøkelse/brukerundersøkelse knyttet til SFO.

Utfordringer

Kartleggingen av SFO viste at det er svært ulikt hvordan og i hvilken en på den enkelte skole systematisk følger opp innhold og kvalitet i SFO. Samtidig har skoleeier heller ikke hatt noen systematisk oppfølging av innhold og kvalitet i SFO.

Byrådets vurderinger

Byrådet mener det er et behov for i større grad å sikre at hver SFO driver et jevnlig og systematisk kvalitetsutviklingsarbeid for å utvikle kvaliteten på SFO-tilbudet i Bergen. Byrådet vil derfor at det skal gjennomføres kvalitetsoppfølging av SFO-tilbudet. Oppfølgingen skal være en egen del av skolens kvalitetsoppfølging. SFO skal følges opp etter en standard som utarbeides med bakgrunn i denne saken og i «Sammen for kvalitet – læring». Slik sikres en større sammenheng mellom skole og SFO, samtidig som SFO sin egenart som en del av barnas fritid ivaretas.

Kvalitetsoppfølgingen skal, selv om den blir en del av skolens oppfølging, være på premissene SFO er tuftet på og de føringene som gis for SFO i denne saken. Den skal utgjøre et refleksjonsgrunnlag som skal brukes til å drøfte og utvikle god praksis i SFO. Konklusjonene fra kvalitetsoppfølgingen skal, på samme måte som for skolen, være en del av styringsdialogen områdeleder har med den enkelte rektor. På samme måte som i skolens kvalitetsoppfølging skal også FAU og barna være representert med sin stemme.

Byrådets forslag

- Det innføres kvalitetsoppfølging av SFO som en del av skolens kvalitetsoppfølging fra og med skoleåret 2017/2018.
- Det utvikles en egen standard tilpasset SFO som bygger på denne saken og «Sammen for kvalitet – læring».

3.8 Tydeligere krav til lederrollen i SFO

Rektor har det overordnede ansvaret for skolefritidsordningen og har pedagogisk, personalmessig og økonomisk ansvar for tilbudet. Rektor er også avdelingsleder SFO sin nærmeste overordnede. Avdelingsleder SFO sine arbeidsoppgaver innbefatter arbeid med administrasjon, personalledelse, relasjonsledelse, strategi og fritidspedagogisk ledelse av virksomheten.

I Bergen kommune er intensjonen at avdelingsleder SFO, uavhengig av utdanning, formelt skal være en del av skolens lederteam, jf. Friere skolefritid, b-sak 103/10.

Den som er leder i SFO har stillingstittel etter hvilken utdanning de har. De med 3-årig høgskoleutdanning har i dag tittel som «avdelingsleder SFO». Ledere uten høyskoleutdanning har tittel som «daglig leder SFO».

Utfordringer

Det har ikke fra skoleeiers side vært lagt noen føringer for hvordan lederrollen i SFO skal utøves. Dette i motsetning til det store fokuset som har vært på utforming av lederrollen i både barnehager og skoler de siste årene. Dette har vært medvirkende til at det i dag er svært ulikt hvordan rollen i SFO Bergen utføres: i hvilken grad lederrollen i SFO utøves som en administrativ stilling, eller om avdelingsleder SFO deltar og er en synlig leder ute i SFO-hverdagen.

I SFO arbeider mange assistenter og barne- og ungdomsarbeidere. Det er relativt stor turnover i disse stillingene og det er viktig at avdelingsleder SFO kan veilede og støtte personalet for at kvaliteten i SFO-tilbudet skal være sikret. Dette krever en lederrolle som må være tett på praksis, og byrådet ser derfor et behov for å tydeliggjøre hva lederrollen i skolefritidsordningen skal være.

Videre erfarer vi også at det varierer *om* avdelingsleder SFO er med i skolens ledergruppe, samtidig varierer også *grad av deltakelse* i ledergruppen. Det er også ulikt fra skole til skole i hvor stor grad avdelingsleder SFO er deltaker i utviklings- og planarbeid på skolene.

Det har ikke vært stilt eksplisitte kompetansekrav ved ansettelse av leder. Andelen avdelingsledere SFO i Bergen med høyskoleutdanning har holdt seg relativt stabil over flere år. Det er 59 årsverk, dvs 80 % av lederne som har høyskoleutdanning. I all hovedsak er det pedagoger (lærer eller barnehagelærer) som er avdelingsledere for SFO, men også noen som har annen relevant høyskoleutdanning som for eksempel barnevernspedagog og sosialpedagog.

Kartleggingen viste at de som benevnes «daglig leder SFO» og ikke har en treårig høyskoleutdanning innehar ulik type kompetanse i tillegg til realkompetanse. Dette kan være fagbrev i barne- og ungdomsarbeid, aktivtør, fritidspedagogikk, ulike typer videreutdanning i pedagogisk veiledning, ulike kurs mm.

Byrådets vurdering

Særavtalen for daglig leder i skolefritidsordningen⁹ fastsetter tid til ledelse. Denne skal være minst hel stilling dersom det er 60 barn eller flere. Særavtalen forutsetter at tiden skal brukes til ledelse. Byrådet mener at ledelse i SFO innebærer å arbeide en del av sin arbeidstid ute i SFO. Dette gir legitimitet, det gir mulighet til å modellere, og det gir mulighet for å fange opp god og dårlig praksis der ansatte trenger veiledning eller der den gode praksis skal berømmes og løftes frem.

Byrådet vil at Avdelingsleder SFO skal

- være tett på personalet sitt – veilede og modellere
- være tilstede der møtet mellom barn og ansatte foregår
- følge opp de ansattes læring og virksomhetens utvikling
- følge opp kjernevirksomheten

Det er rektor som har det overordnede ledelsesansvaret for virksomheten. SFO skal være et tilbud som er integrert i skolens helhetstenkning og planlegging. Byrådet vil derfor igjen understreke at samtlige avdelingsleder SFO skal være med i skolens lederteam.

Det er avdelingsleder SFO sin kompetanse som er med å sikre den barnefaglige kvaliteten i SFO. Som vist til foran skal avdelingsleder SFO være leder som skal være tett på sine ansatte og veilede. Det skal derfor ved nyttilsetninger av avdelingsledere for SFO, stilles krav om fortrinnsvis høyskoleutdanning. Samtidig er byrådet opptatt av å ta vare på stabiliteten og erfaringen representert ved daglige ledere i SFO som ikke har høyskoleutdanning. Byrådet vil gi disse en mulighet til å få ta høyskoleutdanning innen en periode på 10 år og en vil gå i dialog med Høgskulen på Vestlandet om muligheter for å gjennomføre dette. Retningslinjer må utarbeides og rammer avklares i fremtidig rullering av handlings- og økonomiplan.

Ledere i SFO har en viktig og krevende lederjobb, og bør sees på som ledere på lik linje med andre avdelingsledere i BBSI. Med å tydeliggjøre kompetansekrav til stillingen som avdelingsleder SFO og også sette tydelige krav til lederrollen, signaliserer byrådet at en ønsker heve kvaliteten i SFO.

⁹ SFS 2201: Barnehager, skolefritidsordninger, skole og familiebarnehager
3.1.2 - Daglig leder i skolefritidsordningen

Byrådets forslag:

- Avdelingsleder SFO skal drive tett på ledelse i tråd mer føringene i saken.
- Ved nyttilsetninger av avdelingsleder SFO skal det stilles krav om fortrinnsvis høyskoleutdanning.
- Daglig leder SFO uten høyskoleutdanning skal få mulighet til å ta dette innen ti år.

3.9 Økt kompetanse i SFO

Trygge og kompetente medarbeidere er en forutsetning for god kvalitet i SFO. Sammenlignet med de andre store byene har andelen ansatte i SFO i Bergen som har høyskoleutdanning eller fagbrev som barne- og ungdomsarbeider vært god.(Data fra GSI til og med 2014/2015).

Det er ikke gitt statlige føringer på hvilken formell kompetanse de ansatte i SFO skal ha. I SFO i Bergen kan vi skille mellom fire ulike stillingstyper. Assistenten, barne- og ungdomsarbeideren, gruppelederen og avdelingslederen i SFO.

I SFO-ordninger med mer enn 80/150/200 barn kan det ansettes henholdsvis en/to/tre gruppeleder(e). I SFO med to eller flere baser skal det være én gruppeleder pr base.

Gruppeledere skal i samarbeid med avdelingsleder i SFO hjelpe til og ta ansvar for det praktiske og pedagogiske arbeidet, har ansvar for planlegging av dagen og uken og å legge til rette for aktiviteter og gjennomføring av dette og sist og ikke minst ledelse av barnegruppen. Til sammen er det 109 gruppeledere i SFO, hvorav 67 av disse har fagbrev som barne- og ungdomsarbeidere.

Assistentene støtter det pedagogiske arbeidet gjennom å tilrettelegge og gjennomføre aktiviteter og ha tilsyn og omsorg for barna i samarbeid med lederne i SFO. Til sammen 324 årsverk. Andelen årsverk assistenter med fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget har økt betraktelig de siste årene.

Hvis en ser gruppeledere og assistenter under ett er det pr i dag 727 fast ansatte personer med og uten fagbrev i SFO. Av disse er det 300 som har fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget (41 %).

Utfordringer

Bergen kommune har siden 2010 avsatt kompetansemidler sentralt for å gi tilbud til ufaglærte assistenter som ønsker kompetanseheving mot fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget. Dette har vært medvirkende til at antallet med fagbrev har økt. Det er imidlertid en utfordring for SFO-ordningene at det ikke har vært avsatt noen midler til vikar for den assistenten som skal kvalifisere seg til fagbrev.

Mange assistenter har en lav stillingsbrøk. Små stillinger er lite attraktive og medfører også en stor utskifting av personalet som arbeider i SFO. Dette betyr også kompetansetap og mindre stabilitet for barna i SFO.

Byrådets vurderinger

Muligheten for økte stillingsbrøker for assistenter som ønsker det, vil kunne bidra til å beholde ansatte og gjøre det lettere å rekruttere kvalifisert personale. Det å etablere assistentstillinger på tvers av skole og SFO vil gi barna et mer helhetlig tilbud gjennom hele dagen, gjør at de voksne «ser» hele barnet og kan gi større forståelse for helheten mellom SFO og skole. Byrådet vil aktivt oppfordre flere skoler til å ta i bruk assistentene i undervisningen for å kunne tilby høyere stillingsbrøker.

Byrådet er opptatt av å rekruttere, beholde og utvikle gode medarbeidere og vil både stille krav til – og øke kompetansen til SFO ansatte.

Over halvparten av gruppelederne i SFO har fagbrev som barne- og ungdomsarbeidere. Gruppelederne har en viktig rolle i forhold til å koordinere og lede aktivitetene på sin avdeling, samtidig er de en del av

avdelingsleder SFO sitt lederteam på større SFO. Byrådet vil at ved nyttilsetninger av gruppeledere skal det stilles et krav om fortrinnsvis fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget.

Byrådet vil at flere assistenter og gruppeledere skal ta fagbrev som barne- og ungdomsarbeider. 41 % av disse er i dag fagarbeidere. Byrådet har som mål å øke andelen fagarbeidere i SFO til 60 % over en femårsperiode gjennom en egen «kompetansepakke». Dette utgjør ca. 140 personer over en femårsperiode (28 personer pr. år).

For å finansiere dette må det medregnes vikarkostnader for assistentene og kostnader for veiledning fra instruktør. Skal 28 assistenter få fagbrev i løpet av et år utgjør det ca. 168.000 kr. pr. år. Over en femårsperiode vil dette ha en kostnad på 840.000, kr. På lengre sikt vil byrådet øke andelen fagarbeidere ytterligere.

I tillegg vil det være nødvendig å omdisponere kompetansemidler, som i dag er avsatt over barnehagebudsjettet, til instruktør for kompetanseheving. Det har vært en lavere etterspørsel etter dette i barnehagesektoren den siste tiden. Omdisponering av midler kan gjennomføres fra 2018 i forbindelse med behandling av handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Byrådets forslag:

- Ved nyttilsetninger av gruppeledere SFO skal det stilles krav om fortrinnsvis fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget.
- Øke andelen assistent- og gruppeledere med fagbrev til 60 %. Dette løses gjennom omdisponering av midler og at midler spilles inn ved rullering av handlings- og økonomiplan 2018-2021.
- Oppfordre skolene å etablere stillinger på tvers av skole og SFO

3.10 Styrket samarbeid hjem – SFO

I Bergen kommune er det gitt retningslinjer i håndboken for foreldresamarbeid. Foresatte skal bli møtt på en positiv og profesjonell måte, bli invitert til samarbeid og få informasjon om driften og forhold som angår barna.

Utdanningsdirektoratet viser til at kommuner som arbeider med kvalitetsutvikling i SFO legger vekt på forventningsavklaring og dialog med foresatte som et ledd i kvalitetsutviklingsarbeidet. I flere kommuner som jobber systematisk med evaluering av kvalitet i SFO, vises det til resultat i bruker/foreldreundersøkelser som en indikator på kvaliteten i tilbudet. Utdanningsdirektoratet anbefaler at det gjennomføres jevnlig brukerundersøkelser for foresatte med barn i SFO. Slik kan kommunen kartlegge foreldres grad av tilfredshet med det tilbudet den enkelte SFO gir.

I Bergen er det utviklet en felles brukerundersøkelse for barnehage, skole og SFO som ble gjennomført første gang våren 2015. Formålet er å få økt forståelse av foreldrenes perspektiver og erfaringer med SFO. Resultatene fra brukerundersøkelsen vil være nyttig for kvalitetsarbeidet ved den enkelte SFO, samt gi et helhetlig bilde av foreldretilfredsheten for alle SFOene i Bergen. I undersøkelsen får foreldre med barn i SFO ulike spørsmål om innhold, trivsel og rammene for SFO.

Brukerundersøkelsen for SFO i Bergen som ble gjennomført våren 2015 og våren 2016 viste at det er liten variasjon i svarene fra foreldre til barn på forskjellig alder, og om de har gutt eller jente. Foresatte opplever at det er god trivsel i SFO. De opplever at det er god kontakt mellom barnet og de voksne, og mellom barnet og andre barn. De er fornøyd med åpningstider, og ganske fornøyd med samarbeidet med SFO, men mindre fornøyd med utstyr og utemiljø. De foresatte er minst fornøyd med aktivitetene i SFO. Brukerundersøkelsen gir verdifull informasjon i forhold til hva den enkelte SFO kan arbeide videre med – og er en viktig årlig tilbakemelding fra foreldre og foresatte.

Utfordringer

Det varierer i hvilken grad SFO inkluderes og er tema i skolens ulike samarbeidsfora: samarbeidsutvalg, skolemiljøutvalg og FAU.

Byrådetts vurdering

Byrådet vil at samarbeidet mellom foreldre og SFO skal styrkes ved at SFO inkluderes og er tema i skolens ulike samarbeidsfora. Skolens samarbeidsutvalg og skolemiljøutvalg skal ta opp temaer som omhandler SFO sin virksomhet.

Informasjon om virksomheten, aktivitetene og tilbudet bør formidles til foreldre gjennom de samme kanaler som skolen benytter. SFO skal sikre tilstrekkelig informasjon til foresatte om SFO sitt arbeid med å skape et godt vennskaps- leke og læringsmiljø for barnegruppen.

Mange foresatte sitt første møte med skolehverdagen er i hente- og bringesituasjonen i SFO. Foresatte som leverer barna om morgenen og henter om ettermiddagen, forholder seg som oftest til personalet i SFO. Skolefritidsordningen er derfor en viktig del av skole – hjem-samarbeidet generelt, og det daglige møtet mellom foresatte og ansatte i SFO bør vektlegges og utvikles som en viktig oppgave for ordningen. Dette vil spesielt gjelde for de foresatte som har de yngste barna fordi det oftest er disse som følger og henter barna til og fra ordningen. Byrådet mener også det er naturlig at SFO blir en del av utviklingssamtalen.

Flere skoler og SFO arrangerer felles foreldremøter hvor representanter fra skole og SFO samlet gir informasjon til foreldre. Et felles foreldremøte for SFO og skolen er særlig nyttig ved oppstart av nytt skoleår. God og utfyllende informasjon bidrar til at foresatte får en oversikt og det skapes en helhet og sammenheng mellom skoletid og skolefritid. Byrådet vil at det arrangeres felles foreldremøter hvor både representant fra SFO og skolen er aktive bidragsytere.

SFO skal benytte brukerundersøkelsen som et verktøy i oppfølging og vurdering av kvalitet i ordningen. SFO og skole skal tilrettelegge for at FAU kan komme med innspill til kvalitetsoppfølgingen av SFO-tilbudet.

Byrådetts forslag

- Det skal i løpet av skoleåret arrangeres felles foreldremøter for skole og SFO og fortrinnsvis ved oppstart av nytt skoleår.
- Årlig brukerundersøkelse for SFO skal benyttes som et verktøy i oppfølging av kvalitet i ordningen.
- Det skal tilrettelegges for at FAU kan komme med innspill til kvalitetsoppfølgingen av SFO-tilbudet.

3.11 Flere barn skal få mulighet til å gå på SFO – økt deltakelse

Bergen kommune har lavere priser for deltakelse i SFO enn flere av de andre kommunene som det er naturlig å sammenlikne seg med. Kommunen har pr. i dag ingen moderasjonsordning basert på familiens økonomiske situasjon eller husholdningsinntekt.

Sammenliknet med flere andre kommuner hadde Bergen følgende kostnadsmodell pr. januar 2017:

Kommune	Pris hel plass pr. mnd.	Redusert plass pr. mnd.	Moderasjonsordning
Oslo kommune	2.922, kr.	1.975, kr.	<ul style="list-style-type: none">• Moderasjon basert på husholdningsinntekt. (4G).• Moderasjon basert på

			bostedsbydel (gratis ettermiddagsplass).
Bergen kommune	2.490, kr.	1.955, kr.	<ul style="list-style-type: none"> • Søskenmoderasjon barn nr. 3.
Trondheim kommune	2.691, kr.	1.804, kr.	<ul style="list-style-type: none"> • Søknad om moderasjon basert på økonomisk situasjon.
Stavanger kommune	2.885, kr.	1.965, kr.	<ul style="list-style-type: none"> • Søskenmoderasjon barn nr. 2. • Moderasjon basert på husholdningsinntekt.
Bærum kommune	2.920 kr.	1.320 kr (2 dager) – 2320 kr. (4 dager).	<ul style="list-style-type: none"> • Moderasjon basert på husholdningsinntekt.

I vedtatt budsjett for 2017 ble SFO prisen økt med 55,- kr. pr. måned for hel- og halvdagsplass (justering etter generell prisstigning og lønnsøkning).

Utfordring

Stadig flere barn vokser i dag opp i familier med lavinntekt. Fra 2002 har andelen barn som vokser opp i lavinntektsfamilier økt kraftig, og i dag er det om lag 98000 barn i Norge som vokser opp i lavinntektsfamilier. Det utgjør 10 % av alle barn¹⁰. Barn med innvandrerbakgrunn utgjør over halvparten av alle barn i økonomisk utsatte familier og er sterkt overrepresentert i lavinntektgruppen.

Ved inngangen til 2015 hadde Bergen en barnebefolkning (0-19 år) på 63.659. Ca. 7,4 % av disse lever under fattigdomsgrensen (EU definisjon). Rapporten Levekår og helse i Bergen fra 2016 viser at det er tydelige geografiske forskjeller i levekår. For eksempel er det i enkelte deler av byen over 15 % av barna som vokser opp i lavinntekts-husholdninger.¹¹

Barnefattigdom i Norge i dag handler i stor grad om at barn opplever å være utestengte fra sosiale arenaer på grunn av familiens økonomiske situasjon. Fattige barn deltar i mindre grad enn andre barn i fritidstilbud eller andre foreldrebetalte aktiviteter, og for mange familier er kostnaden for å la barnet gå på SFO for høy. Statistisk sentralbyrås barnetilsynsundersøkelse fra 2010 viste at det er en sterk sammenheng mellom sosial bakgrunn og deltakelse i SFO. Evalueringen av aktivitetsskoletilbudet i Oslo synliggjorde også at mer enn 4 av 10 foreldre som ikke har barn i aktivitetsskolen løftet fram pris som en av hovedårsakene til at de ikke benyttet seg av tilbudet. I Bergen ser vi at andel barn som deltar på de ulike SFO-ordningene varierer, og at den i hovedsak ligger lavere på skoler som ligger i svake levekårsområder. Gjennomsnittlig deltakelse de siste tre årene varierer mellom 61 % som er lavest og 94 % som er høyest.

Det er en utfordring å få barn fra lavinntektsfamilier til å delta i SFO siden kostnaden for å la barnet gå på SFO er for høy.

Byrådets vurdering

¹⁰<http://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/ett-av-ti-barn-tilhorer-en-husholdning-med-vedvarende-lavinntekt>

¹¹ Levekår og helse i Bergen 2016: <https://issuu.com/hg-9/docs/bg-kommune-levekarsrapport-2016?e=19530043/41371289>

Byrådet vil at SFO skal være en arena for vennskap, lek og læring som barn ikke skal ekskluderes fra på grunn av familiens økonomiske situasjon. SFO er en viktig arena for barn som ellers ikke deltar i noen fritidstilbud eller foreldrebetalte aktiviteter utenom skoletid. Byrådet ønsker å gi flere barn i Bergen mulighet til å delta på SFO slik at andelen øker. SFO vil for disse barna være en arena for inkludering og naturlig språklæring gjennom vennskap og lek med andre barn. Erfaringer fra Oslo har vist at gratis halvdagsplass ved SFO der det er en stor andel minoritetsspråklige har gitt en stor økning i antall barn som deltar.

Det er tidligere kommet privat forslag fra Sofie Marhaug (Rødt) om å innføre en forsøksordning med gratis SFO. Forslaget ble behandlet av Forretningsutvalget 18.8.2015, der Forretningsutvalget ba byrådet vurdere saken. Forslaget fra Marhaug lød som følger:

- 1. Bergen kommune innfører en forsøksordning med gratis SFO knyttet til områdene Slettebakken, Solheim nord og sør i løpet av 2015.*
- 2. Ordningen evalueres etter to år*

Bystyret har, gjennom Handlingsplan mot fattigdom som ble vedtatt høsten 2016, bestemt at en skal utrede muligheten for å innføre gratis kjernetid/moderasjonsordning i SFO, med mål om sosial utjevning og økt deltakelse for barn med minoritetsbakgrunn.

Innføring av ny søknadsbasert moderasjonsordning etter husholdningsinntekt

Byrådet foreslår å innføre en ny søknadsbasert generell moderasjonsordning hvor ingen husholdninger skal betale mer enn 6 % av inntekten sin for en SFO plass. Husholdninger med en samlet skattepliktig person- og kapitalinntekt under 480 300, kr. pr. år kan søke om moderasjon i SFO. Det foreslås at ny moderasjonsordning i SFO vil følge samme definisjon og kriterier som gjelder for søknad etter redusert foreldrebetaling i barnehager. <https://www.bergen.kommune.no/tjenestetilbud/barn-og-familie/barn-og-foreldre/stonad-til-enslig-forsorger/reduisert-foreldrebetaling-i-barnehage>.

Byrådet mener forslaget vil føre til at familier med lav inntekt får økt mulighet til å la barna delta på SFO og at tiltaket vil være et positivt virkemiddel mot barnefattigdom generelt.

Økonomiske og administrative konsekvenser av generell moderasjonsordning

Eksempler og estimat:

- Det finnes ikke eksakte tall på hvor mange som vil kvalifisere seg til en moderasjon iht. 6 % regelen siden det betinger at en har kjennskap til husholdningsinntekten i de 9000 familiene som benytter seg av SFO.
- Hvis anslagsvis 9 % av alle SFO-barn får i gjennomsnitt en moderasjon på 1250 kr/mnd. vil den årlige utgiften bli 11 mill. kr (anslag er basert på erfaringstall fra barnehage i forhold til hvor mange som fikk moderasjon i januar 2016).
- Med utgangspunkt i dagens priser og for å dekke inn kostnadene må SFO pris økes for de resterende 8200 familiene med ca. 130. kr. pr. måned for hel og halvdagsplass.
- Innføring av en generell moderasjonsordning i SFO vil føre til administrativt merarbeid sentralt knyttet til saksbehandling og oppfølging av dokumentasjon av husholdningsinntekt og vurdering av hvilke husholdninger som skal få innvilget moderasjon.

Byrådet foreslår at dagens moderasjonsordning hvor det innvilges moderasjon for familier som har 3 eller flere barn i SFO beholdes slik den er i dag.

Innføring av gratis kjernetid i SFO på skoler i levekårssoner

Byrådet foreslår å innføre pilotprosjekt med gratis kjernetid i SFO på skoler som ligger i svake levekårssoner. Gratis kjernetid vil ha et omfang tilsvarende dagens ettermiddagsplass avhengig av elevenes undervisningstid, eksempelvis alle skoledager fra skoleslutt og frem til 15.30.

Det er lagt til grunn i estimatene nedenfor at dagens ettermiddagsplass (kjernetid) blir gratis for barna i SFO fra 1-4 trinn på aktuelle skoler. Det kan velges fulltidsplass til en pris for 940,- kr. pr. måned, som tilsvarer dagens pris for morgenplass.

Pilotprosjektet foreslås å gjelde fra skoleåret 2018/2019. Ved utvelgelse av aktuelle skoler vil det bli tatt utgangspunkt i ny levekårsrapport fra 2016 og skoler der en lav andel av barna deltar på SFO.

Byrådet foreslår at kostnad for gratis kjernetid ikke finansieres av økt foreldrebetaling generelt, men at tiltaket dekkes gjennom økte rammer. I utgangspunktet foreslås pilotprosjekt med gratis kjernetid å gjelde for 1-4. trinn.

Økonomiske og administrative konsekvenser av gratis kjernetid i SFO

Eksempler og estimat:

- En mindre skole med ca. 100 barn fra 1-4. trinn:
 - Årlig kostnad på ca. 1,7 mill. kroner om halvparten velger gratis kjernetid og resterende velger fulltidsplass.
 - Årlig kostnad på ca. 2 mill. kroner om alle velger gratis kjernetid.
- En større skole med ca. 200 barn fra 1-4. trinn:
 - Årlig kostnad på ca. 3.4 mill. kroner om halvparten velger gratis kjernetid og resterende velger fulltidsplass.
 - Årlig kostnad på ca. 4 mill. kr. om alle velger gratis kjernetid.
- Flere skoler med ca. 1000 barn fra 1-4. trinn:
 - Årlig kostnad på ca. 17 mill. kr. om halvparten velger gratis kjernetid og resterende velger fulltidsplass.
 - Årlig kostnad på ca. 20 mill. kr. om alle velger gratis kjernetid.

Forutsetninger:

- Estimat er basert på at alle fra 1-4. trinn ønsker plass, det er likevel et usikkerhetsmoment knyttet til hvor mange flere som vil melde seg på tilbudet og hvor mange som vil velge gratis kjernetid eller heldagsplass med redusert pris (940,- kr. pr. måned).
- Det vil være nødvendig å ta høyde for ytterligere redusert foreldrebetaling for full plass for husholdninger iht. 6 % regelen (generell moderasjonsordning). Dette for å unngå at husholdninger med lav inntekt i aktuelle levekårsområder ikke skal betale mer for en full plass i SFO enn i andre deler av kommunen. Kostnaden vil derfor bli noe høyere enn estimatene over.
- Innføring av gratis kjernetid vil gi et økt utgiftsbudsjett siden en regner med flere familier vil ønske SFO plass. Det må i tillegg beregnes et inntektsbortfall for foreldrebetalingen.

Byrådets forslag

- Det innføres generell søknadsbasert moderasjonsordning i SFO basert på 6 % av husholdningsinntekt fra januar 2018.
- Søskenmoderasjon for familier med mange barn i SFO (3 eller flere) videreføres.

- Fra skoleåret 2018/2019 innføres pilotprosjekt med gratis kjernetid for SFO på skoler som ligger i svake levekårssoner. Omfang av pilotprosjekt med gratis kjernetid i SFO, vil konkretiseres ved rullering av handlings- og økonomiplan 2018-2021. Pilotprosjektet vil bli evaluert etter 2 år.

4. Økonomiske konsekvenser

- Generell moderasjonsordning iht. 6 % av husholdningsinntekt:
 - Med utgangspunkt i dagens priser blir det en økning i SFO prisen generelt med ca. 130. kr. pr. måned for hel og halvdagsplass.
 - Det må påregnes administrativt merarbeid sentralt knyttet til saksbehandling og oppfølging av dokumentasjon av husholdningsinntekt og vurdering av hvilke husholdninger som skal få innvilget moderasjon.
- Pilotprosjekt med gratis kjernetid:
 - Fra skoleåret 2018/2019 innføres pilotprosjekt med gratis kjernetid for SFO på skoler som ligger i svake levekårssoner. Omfang av pilotprosjekt med gratis kjernetid i SFO, vil konkretiseres ved rullering av handlings- og økonomiplan 2018-2021. Behov for budsjettmidler - utover driftsrammene som følger av vedtatt handlings- og økonomiplan 2017-2020 vil også bli vurdert i forbindelse med denne rulleringen.
- Økt fysisk aktivitet og AktiVane
 - Tiltak dekkes innenfor avsatt ramme. I vedtatt budsjett og handlingsplan for 2017-2020 er det avsatt 1 mill. kr. pr. år til koding og fysisk aktivitet i SFO med halvårseffekt på 400.000, kr. for 2017.
 - Fremover foreslås det at kostnad for nye barneskoler og oppfølging av AktiVane dekkes med deler av dette budsjettet.
 - Tilbud om kursing i fysisk aktivitet for ansatte i SFO dekkes innenfor avsatt ramme og sekkepost, koding og økt fysisk aktivitet.
- Koding på 3 trinn i SFO tiden:
 - Tiltak dekkes innenfor avsatt ramme. I vedtatt budsjett og handlingsplan for 2017-2020 er det avsatt 1 mill. kr. pr. år til koding og fysisk aktivitet i SFO med halvårseffekt på 400.000, kr. for 2017.
- Kulturaktivitet i SFO:
 - Det avsettes midler til kunst og kulturaktiviteter i SFO som skolene kan søke om innenfor eksisterende ramme i BBSI. Fra 2018 omfordeles 500.000, kr. av midlene avsatt til nærmiljøpakken med halvårseffekt i 2017. Innenfor avsatt sum på 500.000, kr. kan størrelse bli justert etter etterspørsel, behov og omfang av aktiviteter som det søkes om midler til.
- Måltider i SFO:
 - Alle SFO skal hver dag servere et enkelt og sunt smøremåltid til kostpris på 245, kr. pr. måned som følger mal for smøremåltid i de kommunale barnehagene. Innføring av daglig smøremåltid til kostpris foreslås å gjelde fra 1. januar 2018.
- Øke andelen fagarbeidere i SFO til 60 % over en femårsperiode.
 - Utgjør ca. 140 personer over en femårsperiode (28 personer pr. år).

- Omdisponere midler: Kostnad for instruktør: 500.000, kr.pr. år som i dag er avsatt over barnehagebudsjettet, til kompetanseheving av assistenter til barne- og ungdomsarbeidere i SFO. Omdisponering av midler kan gjennomføres fra 2018.
- Behov for økt ramme som vil bli nærmere vurdert ved rullering av handling- og økonomiplan 2018-2021: Vikar for assistenter i SFO: Utgjør 13 halve dager hvor det vil være behov for vikar med en kostnad til assistent på ca. 6000 kr. pr deltaker. Skal 28 assistenter få fagbrev i løpet av et år utgjør det 168.000 kr. pr. år. Over en femårsperiode vil dette ha en kostnad på 840.000, kr.